Exponitur Decretum Concilii Tridentini.

IN primis cùm ista lex de præmittendis Matrimonio publicis denuntiationibus sit in re gravi, gravitèr obligat, ità ut tàm Parochus assistens, quàm contrahentes illam transgredientes peccent mortalitèr, nisi in casu necessitatis, quo v. gr. quis instante morte vellet ducere concubinam ad legitimandas proles, nec superesset tempus recurrendi ad Episcopum pro dispensatione. 2. Dicitur in Decreto, has denuntiationes debere fieri *a proprio contrahentium Parocho*, ità ut si sint duplicis Parochiæ, ab utroque Parocho debeant fieri. Si quis tamèn a pauco tempore habitaret in una Parochia, & ibi vellet contrahere Matrimonium, videtur, quòd convenientius proclamationes fierent a Parocho loci, in quo priùs morabatur, quàm a Parocho loci, in quo nùnc habitat; aliàs non obtinetur finis legis, qui est detegere impedimenta Matrimonii. Quandò autèm littera adversatur menti Legislatoris, est deserenda. Cæterùm quisque sequatur mores suæ Diœceseos. 3. Dicitur, proclamationes debere fieri *ter tribus continuis diebus festivis*. Dies festivi, quo nomine venit etiàm dies Dominica, intelliguntur continui, quandò intèr eos non intercedit alius festus dies, licèt intercedat dies Ferialis. Imò in aliquibus Diœcesibus, si tres dies festi se immediatè sequantur, nullo alio interjecto, non debent intrà istud triduum fieri omnes denuntiationes, sed oportet intrà primam, & secundam, vel intèr secundam, & tertiam, diem unam saltèm intercedere, ne brevitate temporis eludantur, qui aliquod impedimentum revelare tenentur. Ità Rituale Parisiense. Secundùm verò Statuta hujus Diœcesis Leodiensis emanata a Georgio Ludovico, secunda Proclamatio non debebat fieri nisi infrà octidunm a prima.

4. Dicitur, debere proclamari Banna *in Ecclesia intèr Missarum solemnia*; quia, tùnc frequentior est populus, undè faciliùs detegi potest, si quæ sint impedimenta. Non videtur tamèn culpandus saltèm gravitèr Parochus, qui extrà Ecclesiam, aut die feriali in solemni concione, vel ubi adest magnus Populi concursus, proclamationes faceret; quia in hoc non deviaret a fine Legis. 5. Dicitur, Ordinarium posse dispensare ex legitima causa, & quamvis unam tantùm assignet Concilium, scilicèt ne Matrimonium malitiosè impediatur, alias tamèn non excludit, ut patet ex praxi communi, & ex eo quòd hanc dispensationem Episcopi *prudentiæ, & judicio committat*; non tamèn sic ut a solo ejus arbitrio pendeat, sed si occurrat justa causa dispensandi. Undè idem Trid. Sess. 25. cap. 18. generalitèr dicit: *Sciant universi, sacratissimos Canones exactè ab omnibus, & quoad ejus fieri poterit indistinctè observandos. Quòd si urgens, justaque ratio, & major quandoquè utilitas postulaverint cum aliquibus dispensandum esse; id, causa cognita, ac summa maturitate, atque gratis a quibuscumque, ad quos dispensatio pertinebit, erit præstandum; alitèr facta dispensatio surreptitia censeatur.* Hinc viderint, qui ob quamcumque causam, etiamsi levem, & levissimam, vel ad solam petitionem contrahentium, aut Parochi, nulla allegata causa sufficiente, dispensant. Nomine Ordinarii hic venit etiam Vicarius Generalis Episcopi, nisi Episcopus in his dispensandi facultatem sibi reservaverit.

Petes 1. Utrùm non sint aliquandò repetendæ denuntiationes? R. verbis Ritualis Romani: *Si infrà duos menses pòst factas denuntiationes Matrimonium non contrahatur, denuntiationes repetantur, nisi alitèr Episcopo videretur.*

Petes 2. Quas pœnas incurrunt tàm Parochus assistens, quàm contrahentes Matrimonium sine præviis proclamationibus, aut legitima dispensatione? R. Parochus, aut alter Sacerdos assistens Matrimonio, contracto sine præviis denuntiationibus, debet suspendi ab officio ad triennium. Cap. *Cùm inhibitio* Extrà. libr. 4 tit. 3. ex Innocentio III. in Concilio Lateran. Contrahentes verò sine denuntiationibus in gradu prohibito, etiamsi illum ignoraverint, *Spe dispensationis consequendæ careant... Non enim dignus est, qui Ecclesiæ benignitatem facilè experiatur, cujus salutaria præcepta temerè contempsit.* Ità Trid. Sess. 24. c. 5. de Ref. Matrim. Undè in petitione dispensationis supèr gradu prohibito debet exprimi iste defectus proclamationum, alioquin dispensatio centebitur surreptitia. Itèm, quàmvis secundùm Jura filii natu ex Matrimonio contracto in gradu prohibito legitimentur, non sic tamèn, si non præcesserint denuntiationes. Eodem. cap. *Cùm inhibitio.*

Petes 3. Utrùm, qui post unam, aut duas proclamationes contrahit Matrimonium, has pœnas incurrat? R. Qui pòst unam denuntiationem contrahunt Matrimonium, non incurrunt pœnas latas a Concilio Lateran. cap. cit. *Cum inhibitio*: quia Concilium non requirit plures denuntiationes, sed tantùm quod publicè proponatur in Ecclesia Matrimonium esse contrahendum, ut patet ex ejus textu initio articuli. Qui verò post duas denuntiationes contraherent, probabile est, quòd etiàm non incurrerent pœnam latam a Trid. secùs, si pòst unam tantùm; quia hæc pœna est lata contrà eos, *qui solemnitates requisitas neglexerunt*; qui autèm adhibuit duas proclamationes, non neglexit solemnitates, sed solemnitatem tantùm. Odiosa porrò sunt restringenda, & strictè intelligenda: non tamèn culpa vacaret.

Petes 4. Utrùm, qui novit impedimentum, teneatur revelare? R. 1. Si sit impedimentum dirimens sive publicum, sive occultum, quod possit probari, tenetur secundùm omnes revelare; quia ideò fiunt proclamationes, & alioquin tacens causa foret, cur contrahentes viverent in continuo concubinatu, aut cum scandalo separarentur. 2. Si impedimentum dirimens non possit probari, & contrahentes sint in bona fide, quidam censent, non esse revelandum; quia inutilis foret revelatio. Alii dicunt, esse revelandum; quia hìc non agitur de reo puniendo, ad quod requiruntur duo testes omni exceptione majores, sed de malo vitando, ad quod, inquiunt, sufficit unus testis fidei probatæ, & juratus, qui deponat ex certa scientia, idque colligi putant ex Jure. Hoc autèm testimonio fretus Parochus potest, & debet denegare assistentiam Matrimonio. Verùm, si lis ea de re moveatur coràm Officiali? Quid contiget? Dicant Jurisperiti. 3. Si impedimentum sit tantùm impediens, ut votum simplex castitatis, tenetur resciens revelare eo ferè modo, quo tenetur revelare impedimentum dirimens, quatenùs scilicèt tenetur impedire, in quantum potest, peccatum proximi. 4. Quæ possunt, & debent revelari, potest, & debet resciens revelare, etiamsi sciat sub secreto naturali; quia secretum naturale debet cedere honori Sacramenti, & saluti proximi, etiàm cum aliqua ejus infamia, nisi fortè secretis monitionibus possint contrahentes a Matrimonio retrahi.

Sed quid, si Parochus noverit impedimentum ex sola Confessione sacramentali? R. Si ex Confessione impediti, debet in quantum potest a Matrimonio contrahendo deterrere; quod si non obtineat, & pœnitens petat Matrimonium, non potest Parochus recusare propter religionem Sigilli. Si autèm sciat ex Confessione compartis, aut alterius, debet ipsum monere de obligatione revelandi impedimentum; qui, si nolit satisfacere, non est absolvendus.

DISSERTATIO III.

DE CONSENSU AD MATRIMONIUM REQUISITO.

Div. Thom. a Quæst. 45. *ad* 49.

ARTICULUS I.

Utrùm possit esse Matrimonium sine consensu Conjugum?

MAtrimonium, ut jam observavimus, potest considerari, vel causalitèr, & in ratione contractûs, vel formalitèr & in ratione vinculi. Certum est, Matrimonium non posse etiàm de potentia Dei absoluta subsistere in ratione contractûs sine consensu mutuo conjugum; quia contrahere est consentire, & contractus est mutuus conjugum consensus: nec consequentèr potest esse Sacramentum sine consensu contrahentium; quia Sacramentum fundatur in contractu, & est ipse contractus ad esse Sacramenti elevatus. Quæstio est igitùr de Matrimonio in ratione vinculi, cujus causa efficiens, inquit Florentinum, est consensus contrahentium.

Dico. Deus potest absolutè efficere vinculum Matrimonii sine mutuo conjugum consensu; non aliqua potestas humana. Prob. 1. pars. Cùm Deus sit supremus Dominus corporum, & animorum, potest tradere dominium corporis viri mulieri, & vicissim, eisque inspirare amorem mutuum, quem connaturalitèr exigit Matrimonium; atqui ex ista traditione dominii mutui in corpora, adjuncto præsertim amore mutuo, resultat vinculum intèr utrumque, sicùt resultat, dùm mutuo consensu sibi invicèm tradunt dominium in sua corpora: ergo. Quòd si fortè nolis, hoc vinculum vocari matrimoniale, quia non efficitur a consensu matrimoniali, non disputabimus de nomine, modò fatearis esse vinculum æquivalens matrimoniali, quod unum intendimus.

Prob. 2. pars. Nulla potestas humana sive civilis, sive ecclesiastica potest tradere dominium corporis viri in mulierem, nec mulieris in virum, in ordine ad Matrimonium; atqui in illa mutua traditione situm est vinculum matrimonii, seu ex illa resultat: ergo. Prob. Maj. Nulla est potestas humana contrà bonum sive commune, sive privatum; non enim datur a Deo in destructionem, sed in ædificationem; atqui talis potestas foret exitiosa bono communi & privato: ergo. Prob. Min. Quia ex hujusmodi Matrimoniis sine consensu & amore mutuo, quem potestas humana infundere non potest sicùt Deus, nati sunt sequi infaustissimi eventus in perniciem boni communis & privati, continuæ dissensiones, jurgia, homicidia, adulteria, divortia, pessima prolium educatio, &c.: ergo. Confirm. Nunquàm Ecclesia, aut Respublica usa est hoc jure, quamvis eo utendi, si habuisset, non rarò fuerit necessitas pro Regnorum tranquilitate, aut fidei propagatione: ergo illud non habet.

Obj. contrà 1. partem. 1. Matrimonium est corporum & animorum conjunctio; atqui non potest esse conjunctio animorum sine consensu: ergo. 2. Non datur vinculum Religionis sine voto: ergo nec vinculum Matrimonii sine consensu. 3. Non datur relatio mutui juris, in qua consistit vinculum Matrimonii, sine fundamento; istud autèm fundamentum quid est nisi consensus mutuus? ergo. R. ad 1. N. Maj. Patet in eo, qui metu justè incusso ducit mulierem sibi exosam; vel qui amore divitiarum, aut honoris, potiusquàm mulieris, Matrimonium inìt. Itèm in eis, qui divortio sunt disjuncti. Dicitur ergo Matrimonium unio animorum, non quòd amor sit illi essentialis, sed quia illum connaturalitèr exigit & fovet, hunc autèm Deus in casu infunderet. Ad 2. N. Ant. Potest enim Deus ratione supremi dominii subjicere aliquem Religioni, & ejus operibus, sicùt ipse se per votum subjicit. Quòd si velis, hoc vinculum non debere dici Religionis, quia non est ex voto; dicam ut antè esse quæstionem de nomine. Ad 3. Fundamentum hujus relationis in casu foret voluntas Dei tradentis dominia corporum.

Obj. contrà 2. partem. 1. Respublica habet dominium in corpora Civium; potest enim ex causa eos vita privare, seu tradere in servitutem: ergo. 2. Ecclesia potest cogere invitum ad acceptandum Episcopatum, qui est Matrimonium spirituale Episcopi cùm Ecclesia: ergo similitèr. 3. Antè Trid. juxtà cap. *Is, qui fidem* de sponsalibus, sponsalia transibant per copulam in Matrimonium: & cap. finali de condition. appos. habetur validum Matrimonium sub conditione impossibili contractum; atqui in his casibus non videtur adesse consensus: ergo. R. ad 1. D. Ant. Respublica habet dominium in corpora civium in ordine ad bonum commune, ut contingit in casibus assignatis, C. contrà bonum commune, ut accideret, si invitos in Matrimonium compelleret, N. Ad 2. D. Ant. Ecclesia potest præcepto, vel minis cogere, hoc est, inducere invitum, ut consentiat in Episcopatum, C. ut sinè consensu fiat Episcopus, N. Similitèr Ecclesia potest quandoquè justis de causis cogere, seu inducere præcepto, vel minis virum & mulierem ad consentiendum Matrimonio; non autèm efficere, ut sine consensu sint Matrimonio juncti. Ad 3. Ecclesia in his casibus supponit adesse consensum.

ARTICULUS II.

Qualis debeat esse consensus?

DIco 1. (*Suppl. q.* 45. *art.* 4. *o.*) Consensus, necessariò requisitus ad Matrimonium, debet esse interior, nec sufficiunt verba consensûs exteriùs prolata. Prob. 1. Secundùm omnia Jura, & omnes Theologos, consensus requiritur ad Matrimonium; atqui vocabulum *Consensus* dicit actum interiorem voluntatis. Undè communitèr dicitur ex causa 27. q. 2. c. 1. *Matrimonium non coitus facit, sed voluntas*: Innocentio III. cap. *Tua nos* de sponsalibus declarat, irritum fuisse Matrimonium alicujus viri, qui, licèt verba exteriùs protulisset, quia tamèn nomen proprium simulaverat, credebatur non habuisse propositum contrahendi, addens pro ratione: *Quoniàm .... sine consensu cætera nequeunt fœdus perficere conjugale.* Et causa 27. q. 2. cap. *Sufficiat* Nicolaus Papa dicit: *Si consensus in nuptiis solus fortè defuerit, cætera omnia etiàm cum ipso coitu celebrata frustrantur.* Ratio est; quia nemo transfert a se dominium rei, quam habet, nec graves sibi imponit obligationes, nisi velit: idque est essentiale omni contractui, ut latiùs probavi Diss. 1. de Contract. art. 2. inspice.

Petes 1. Ad quid teneatur, qui fictè consensit? R. regularitèr & per se loquendo teneri ponere consensum, & partem deceptam ducere: quia, quandò duo contrahunt, una parte sincerè procedente, tenetur altera paritèr sincerè procedere, alioquin alteri illudit, & contrà justitiam agit; atqui hoc debitum per fraudem non extinguitur: ergo. Undè dicit Auctor, (*Ibid. ad* 1.) quòd fraus, & dolus ei *non patrocinantur, nec in foro conscientiæ, nec in foro Ecclesiæ, quia in utroque foro pro hoc punitur*, quatenùs scilicèt in utroque obligatur ducere eam, quam decepit.

Dixi, *Regularitèr*, & *per se loquendo*; quia in certis casibus non tenetur 1. Si tanta sit conditionis disparitas, vel tanta evidentia fictionis, ut meritò censeatur, mulierem voluntariè fuisse deceptam. 2. Si mulier deceperit virum, simulando se virginem; tùnc enim datur compensatio injuriæ. 3. Si decipiens legitimè contrahat cum alia; quia hoc secundum Matrimonium est validum, & primum invalidum. Undè, inquit Auctor, (*Ibid. ad* 3.) *debet potiùs Excommunicationis sententiam sustinere, quàm ad primam uxorem accedere, vel debet in alias Regiones remotas fugere*: tenetur tamèn injuriam priori illatam arbitrio prudentum compensare. Sed hìc casus rarus est, quia Ecclesia ordinariè præsumit pro primo Matrimonio, nec secundum permittit. 4. Si grandia mala ex tali Matrimonio fundatè timeantur: quo casu sufficit compensatio pecuniaria.

Petes 2. Utrùm pars decepta teneatur alteri, simplicitèr asserenti se non consensisse, credere, & ab usu conjugii abstinere? R. Negativè. Nec enim ipsa Ecclesia sic asserenti credit, sed potest existimare, quòd, qui asserit, se priùs mentitum fuisse, nùnc mentiatur. *Indignum est*, inquit Innocentius III. c. *Per tuas* de Probationibus, *ut quod sua voce quispiam dilucidè est protestatus, in eumdem casum proprio valeat testimonio infirmare.* Si tamèn evidentia proferret indicia se non consensisse, teneretur alter credere, & posset ad alias nuptias convolare, accedente tamèn Judicis Ecclesiastici sententia, si Matrimonium fuit publicum, & passim habitum pro valido. Idem quidam dicunt, si juret, se non consensisse, modò sit de quo præsumi possit, quòd non pejeret.

Dico 3. (*Ibid. art.* 2. *o.*) Consensus internus debet exteriùs exprimi per verba, aut signa de præsenti. Ità Florentinum in decreto unionis, *Causa efficiens Matrimonium*, inquit, *regularitèr est mutuus consensus, per verba de præsenti expressus.* Ubi tò *regularitèr*, ut jam observavi, non afficit *consensum exteriùs expressum*, sed *verba*, quia regularitèr consensus exprimitur per verba; potest tamèn exprimi per alia signa verbis æquivalentia. Ratio conclusionis est; quia Matrimonium, & est Sacramentum, consequentèr signum sensibile, & contractus humanus: contractus humanus postulat ex natura sua fieri aliquo signo humano, & sensibili, per eum enim homo agit cum homine, ut homo est constans corpore, & anima, nec alitèr fiunt cæteri contractus. Plura vide Dissert. 2. de Contract. art. 1.

Dices. Cap. *Tuæ fraternitati* de sponsalibus libr. 4. tit. 1. Innocentius III. dicit: *Matrimonium in veritate contrahitur per legitimum viri, & mulieris consensum; sed necessaria sunt quantùm ad Ecclesiam verba consensum exprimentia de præsenti*: ergo. R. Innocentium loqui de verbis propriè dictis, quæ dicit esse necessaria quoad Ecclesiam, quia talis est ejus praxis, & certiùs per ea illi constat de consensu interno. Patet ex verbis immediatè sequentibus: *Nàm*, inquit, *surdi & muti possunt contrahere Matrimonium per consensum mutuum sine verbis*, non tamèn sine signis æquivalentibus.

In cap. *Cùm loco* ibid. cap. *Sufficiat* causa 27. q. 2. & alibi dicitur, per solum consensum perfici Matrimonium: ergo. R. Tò *Solum* non excludere verba, vel signa consensum exprimentia, sed quædam accidentalia, ut cæremonias, consensum parentum, &c.

Repones. Deus, qui videt animos, potest consensus internos approbare: ergo. R. Potest quidèm, sed non sic approbat, ut efficiant Matrimonium; quod voluit, & instituit fieri humano modo. Alia argumenta require loco cit. de Contractibus.

Dixi 1. (*Ibid. ad* 2.) *Per verba, vel signa*, verbis utiquè æquivalentia; quia modò per hæc exprimatur consensus, sufficiunt in Matrimonio, sicùt in aliis Contractibus. Unde Innocentius III. mòx citatus definit, Matrimonium posse contrahi a surdis, & mutis; & Florentinum dicit, contrahi *regularitèr* per verba, innuens posse aliquandò contrahi alitèr.

Si petas, quæ signa sufficiant? R. & sit Regula generalis: quotiès signum, vel ex natura sua, vel ex Juris dispositione, vel ex Regionis consuetudine est certa nota interni consensûs conjugalis ergà sponsum, aut sponsam, sufficit ad Matrimonium. Hinc in quibusdam sufficit annuli subarrhatio, in aliis porrectio manûs, in aliis traductio solemnis sponsæ in domum sponsi, &c. (*Ibid. ad* 3.) imò & consensus Parentum præsente, & tacente sponsa præ verecundia: nisi fortè taceret, quia non consentiret. Observandum tamèn, præsentes debere per verba contrahere, quandò loqui possunt; quia sic certiùs innotescit, & faciliùs potest probari consensus. Undè, qui recusaret, juxtà Sylvium, & quosdam alios, peccaret mortalitèr; quia sine causa recederet a notabili ritu, quem Ecclesia sempèr observavit, & videtur præcepisse observari cap. citato *Tuæ Fraternitati.*

ti. Alii tamèn reputant tantùm peccatum veniale; quia non videtur res gravis momenti, nisi signa sint æquivoca.

Dixi 2. (*Ib. art.* 3. *o.*) *Per verba, vel signa de præsenti*; quia, qui promittit aliquid se facturum, nondùm facit illud: qui autèm consentit per verba de futuro, ut cùm dicit: *Accipiam te in meam, habebo te in uxorem*, promittit tantùm, se cum illa contracturum Matrimonium: ergo. Confirm. Matrimonium consistit non in promissione tradendi corpora, sed in ipsa mutua traditione: ergo non potest exprimi per verba de futuro, dicendo, *Accipiam te*, quæ solùm important promissionem, sed per verba de præsenti, dicendo, *Accipio te*, quæ important actualem traditionem.

Observandum tamèn, quandoquè verba grammaticalitèr esse de futuro, quæ ex adjunctis habent sensum de præsenti, & e contrà, v. gr. hæc: *Ex nùnc habebo te in meam, habebo* grammaticalitèr est de futuro, propièr tamèn *ex nùnc* adjunctum, est de præsenti. E contrà: *Accipio te pro Paschate proximo: Accipio* grammaticalitèr est de præsenti, reverà tamèn de futuro propièr adjunctum. Quandò autèm attentis omnibus dubium est, àn sint de præsenti, vel de futuro, consulenda est intentio contrahentium.

Prætèr has conditiones requiritur insupèr, quòd consensus sit in facie Ecclesiæ, & immunis ab errore, & metu. de 1. agit Auctor hìc art. 3. De 2. q. 51. art. 1. De utroque dicemus, dùm de Impedimentis. De 3. agit q. 47. pro quo sit

ARTICULUS III.

Utrùm Matrimonium, ex metu initum, sit irritum, & quo Jure?

PRO præmissis ad hunc articulum habeat, & legat studiosus Lector, quæ dixi Dissert. de Contract. art. 4. cui titulus est: *Utrùm metus irritet contractum?* His suppositis nùnc

Dico 1. (*Suppl. q.* 47. *art.* 3. *o.*) Matrimonium, contractum ex gravi metu, a causa libera injustè, & ad extorquendum consensum incusso, irritum est Jure positivo, non naturali. Prob. (*Ib. in a. s. c.*) 1. pars ex pluribus locis Juris, c. *Significavit* 2. de eo, qui duxit, c. *Cùm locum* 14. c. *Veniens* 15. & c. *Consultationi* de sponsalibus. Neque dicas, Jura præsumere metu coactum non verè consensisse: contrarium enim apertè patet ex cap. cit. *Significavit*, ubi Pontifex disserte significat, eum, qui consensit in unam, sed per vim, & non spontè, validùm cum altera Matrimonium contraxisse. Insupèr, ut arguit Auctor, (*Ib. o.*) Ecclesia non præsumit peccatum de aliquo, nisi probetur. Præsumeret autèm peccatum mendacii, si existimaret, eum, qui coactus est, non consensisse, quandò dicebat, se consentire.

Prob. 2. pars. Si metus gravis, injustè incussus ad extorquendum consensum, Jure naturæ irritaret Matrimonium, esset, vel propièr defectum consensûs voluntarii, vel propièr injuriam illatam patienti metum; atqui ex neutro capite id præstat: ergo. 1. Non propièr defectum consensûs voluntarii; quia, quæ fiunt ex metu, sunt simplicitèr voluntaria. Et licèt omnimodè spontaneitas convenientior foret Matrimonio ob perpetuitatem ejus, non tamèn essentialitèr requiritur, sed sufficit illud voluntarium, quod satis est ad translationem dominii corporis, ut in aliis contractibus: aliàs sequeretur, quòd Matrimonium, contractum ex metu gravi justo a causa libera, vel naturali, foret etiam invalidum, cùm nec ista sit spontaneitas omnimoda; quod tamèn nullus admittit. 2. Non propièr injuriam illatam; quia supposito consensu sufficienti ad translationem dominii corporis, nulla injuria ullum contractum ex natura rei irritat, sed dat tantùm jus, vel rescindendi, si rescindibilis sit, vel petendi satisfactionem. Sufficit enim Jure naturæ ad validum contractum consensus voluntarius contrahentium. Insupèr sequeretur, quòd metus, injustè incussus ob alium finem, quàm ad consensum extorquendum, etiàm irritaret Matrimonium, cùm tùnc non minor irrogetur injuria; quod tamèn communitèr non admittitur.

Dixi 1. *Ex gravi metu*. Si enim sit levis metus, non irritatur Matrimonium: quia Jura requirunt metum cadentem in virum constantem: & l. *Nec timorem* ff. de eo quod metûs causa fit, metus levis pro nihilo reputatur. Sed

Petes 1. Quæ mala debent timeri, ut censeatur gravis metus? R. Hæc isto versu contineri: (*Ib. art.* 2. *ad* 2.) *Stupri, sive status, verberis, atque necis*: & similia ejusdem momenti, vel gravis infamia; sive ista imminèant timenti, vel proximis ejus parentibus, patri, matri, uxori, fratribus, &c.

Petes 2. An, si minora mala timeantur sed timens fit pusilanimis, & timidus, censeatur etiàm metus gravis irritans Matrimonium? R. sub distinctione. Vel spectata hujusmodi conditionis personarum qualitate, indole, &c. ejusmodi mala, ut gravia ab eis solent apprehendi; vel non, sed solùm ab hac particulari persona ob ejus specialem meticulosam indolem talia apprehenduntur. Si primum, metus censetur respectivè gravis irritans Matrimonium. Secùs, si secundum. Ratio primi est; quia, licèt talis metus non sit absolutè gravis, est tamèn talis respectivè; nec minùs voluntarium, & libertatem minuit respectu talium personarum, quàm gravis absolutè respectu constantium virorum. Adde, quòd l. *Metus autèm* 3. ff. *ex quibus causis majores*, dicitur, justum metum intelligi ex affectu ejus, qui eum patitur: quod tamèn sic intellige, ut ità evenire soleat in personis ejusdem conditionis. Undè ratio secundi est; quia Jura non respiciunt, quid in particulari sit huic proprium, sed quid communitèr soleat accidere: aliàs omnia essent plena litibus, & incerta.

Petes 3. An metus reverentialis censeatur gravis? R. Vel consideratur pro solo pudore, & verecundia, quam habent proles respectu parentum, pupilli respectu tutorum, subditi respectu Magistrorum, &c. si eorum voluntati non acquiescant; & tùnc ille metus censetur levis, & insufficiens ad irritandum Matrimonium. Vel consideratur, ut habet adjunctas graves minas, periculum diuturnæ offensionis cum asperitate vultûs, & verborum ejus, cui reverentia debetur; & tùnc, respectu præsertim puellarum, censetur gravis metus.

Dixi 2. *A causa libera*; quia, si a causa naturali, v. gr. a tempestate, bello, peste, &c. sit incussus metus, non irritat Matrimonium, cùm nulla tùnc contrahenti irrogetur injuria, ad quam maximè attendunt Jura. Hìnc valet Matrimonium, si quis concubinam ducat metu inferni, vel mortis ex naufragio. Dixi 3. *Injustè*; quia, si a causa libera quidèm, sive publica, sive privata, sed justè metus incutiatur, non irritat Matrimonium; quia tùnc nulla fit injuria coacto, qui potiùs a suo delicto, adeòque a se ipso cogitur, quàm ab alio. Undè solet Ecclesia etiàm sub gravissimis pœnis cogere ad Matrimonium stupratores Virginum; aut qui a sponsalibus injustè resiliunt. Hìc, si parentes minentur adducere coràm Judice inventum in stupro, & tali metu compulsus stupratam ducat, validum est Matrimonium. Si autèm minarentur mortem per se inferre, aut aliud grave malum, nisi ducat, compulsus hoc metu invalidè contraheret; quia in hoc casu foret injustè incusus metus. Habent enim parentes jus accusandi coràm Judice stupratorem, non autèm per se mortem, aut vulnera inferendi. Si autèm ex ira velint interficere stupratorem, ipse autèm sua spontè offerat Matrimonium sperans se ità iratos animos posse placare, & mortem evadere, validè contrahit; quia metus non est incussus in ordine ad Matrimonium. Undè

Dixi 4. *Et ad extorquendum consensum incusso*; quia, si incutiatur ad alium finem, per accidens se habet ad Matrimonium, ac proindè habendus est eodem loco, ac si fuisset incussus a causa merè naturali. Hìnc valet Matrimonium, si ad mortem damnatus, & petitus ab aliqua in conjugium, cum ea contrahit, ut mortem evadat. Ietèm, si puella, ne accidatur a sicario, offerat ipsi nubere, &c.

Solvuntur objectiones.

OBJ. 1. Contrà 1. partem. Si matrimonium, ex metu gravi, &c. initum, sit Jure positivo irritum, sequitur sic contrahentem necessariò reum esse mendacii, & sacrilegii; Mendacii, in quantùm dicit, *Accipio te in meam*, quod intendit; Sacrilegii, in quantùm utitur forma Sacramenti supèr materiam indebitam: sicùt, qui metu mortis proferret formam absolutionis in subjectum indispositum; atqui hoc videtur absurdum: ergo. R. N. utramque Sequelam. Quantùm ad 1. etsi verum sit, quòd si contrahens, sciens, tale Matrimonium esse nullum, verba proferat formalitèr, & initùs non consentiat, peccet mentiendo, ad id tamèn non necessitatur; potest enim consentire quantùm fieri potest ex parte sua, vel proferre verba solùm materialitèr more psittacorum; quia in his circumstantiis non tenetur respondere juxtà intentionem cogentis, & verba a circunstantibus sic intelligi possunt, & debent, cùm sciant, talem in Matrimonium efficacitèr consentire non posse: utrovis modo fiat, potest non esse mendacium. Ex quo etiàm patet ad 2. sequelam, scilicèt nullum esse sacrilegium. Proferens enim verba alterutro modo, eam non profert, ut formam Sacramenti, nec ponit illius materiam; sed se habet, sicùt qui Missam exercendo verba Consecrationis supèr hostiam chartaceam proferret. Ad exemplum de proferente verba absolutionis supèr indispositum, disparitas est, quòd ille ex persona Dei falsum judicium exteriùs proferat, & consentiat ei, qui directè petit aliquid impium, & sacrilegum; undè externùm sacrilegium committit. Matrimonium autèm directè tantùm petitur, ut est contractus, non quà Sacramentum. Quarè contrahentes non sustinent immediatè personam Christi sua merita dispensantis, sed personam privatam incuntis contractum, cui per accidens adjuncta est a Christo ratio Sacramenti: atque ità metu contrahens cùm ma-

manifestum sit talem contractum esse nullum, non fingit sacrilegè se dispensare merita Christi, aut Sacramentum ponere, sed tantùm inire contractum, qui cùm nullus sit, nullum est etiàm Sacramentum, adeòque nullum sacrilegium.

Repones. Talis contrahens utitur quibusdam ritibus sacris contrà eorum reverentiàm. R. Quòd hæc reverentia in tanto periculo non obliget.

Inferes: ergo metu coactus licitè poterit contrahere cum quovis alio impedimento. R. Quòd, si impedimentum sit Juris Ecclesiastici, poterit eadem ratione. Si verò impedimentum sit Juris divini, aut naturalis, quidam tenent non licere; quia sic contrahere esset intrinsecè malum, quippè contrà Jus naturæ tale Matrimonium prohibens. Alii verò dicunt licere. Ratio est, quia ex una parte non fit Matrimonium, neque ponitur id, cui annexa est ratio Sacramenti, adeòque abest sacrilegium. Ex altera autèm parte consensus ille inefficax in Matrimonium ex gravi metu a peccato excusatur. Nec refert, quòd videantur attentare id, quod est contrà Jus naturæ: attentant enim dumtaxàt inefficacitèr sine animo, imò cum certitudine non faciendi. Suppono enim, quòd non intendant consummare, aliàs peccarent.

Obj. 2. Contrà 2. partem. Vinculum Matrimonii est perpetuum & indissolubile; atqui metus repugnat perpetuitati, coacta enim non durant, ut dicitur communitèr: ergo Jure naturæ est irritum Matrimonium ex metu contractum: & ita arguit S. Th. hìc o. R. D. Min. Metus repugnat connaturalitèr perpetuitati, C. essentialitèr, N. Potest enim esse vinculum perpetuum, etsi coactum, ut in servitute; & ut non exeurramus extrà præsentem materiam, Matrimonium initum ex metu a causa naturali, vel libera, sed justè incusso, aut etiàm injustè, sed sine ordine ad Matrimonium, induelt vinculum perpetuum, & tamèn non est minùs coactum, quàm illud, quod est in quæstione. Non diffitemur tamèn, Matrimonium ob perpetuitatem exigere connaturalitèr esse liberum a metu; & hac ratione mota est Ecclesia, ut alitèr contractum irritaret. Nec aliud intendit S. Th. adferens dumtaxàt rationes congruentes, quæ moverunt Ecclesiam, ut hujusmodi Matrimonia declararet invalida.

Inst. Matrimonium est vinculum amoris; atqui metus injustus impedit amorem: ergo. R. Matrimonium dici vinculum amoris; quia, ut jam observavi, amor ordinarìè in illud inducit, & ab illo fovetur: non verò quòd amor sit illi essentialis, ut patet in iis, qui ex metu naturali, aut solo amore divitiarum, vel honorum Matrimonium ineunt. Itèm in eo, qui ex metu justè incusso ducit puellam sibì exosam, quam defloravit. Itèm in iis, qui divortio sunt sejuncti.

Obj. 3. Donatio facta latroni Jure naturæ est invalida: ergò similitèr Matrimonium ex metu contractum. R. D. Ant. Donatio facta latroni, præcisè ut cesset ab injusta vexatione, est invalida, C. ob alium finem, N. ideò in primo casu ista donatio est invalida non ob defectum voluntarii, sed quia cessatio ab injusta vexatione non est materia, de qua possit contrahi: cùm enim sit ex justitia debita vexationem patienti, non est vendibilis magis, quàm equus furto sublatus sit vendibilis suo domino. At in Matrimonio, ultrà cessationem a vexatione, datur corpus, quod est materia contractûs. Vide loco de Contractibus Conclus. 1.

Obj. 4. Si tale Matrimonium Jure naturæ sit validum, non potest irritari a Jure positivo: ergo. Patet Ant. Quia Jus positivum nihil potest in Jus naturæ. R. D. Ant. Non potest irritari factum, C. faciendum, N. Quia Jus positivum potest apponere certas conditiones, sine quibus non subsistit Matrimonium, ut patet de præsentia Parochi. Nec in hoc Jus positivum dominatur Juri naturæ; quia Jus naturæ hìc se habet tantùm permissivè, sicùt circà divisionem bonorum, & similia.

Inferes: ergo tale Matrimonium erit validum intèr Infideles? R. affirmativè, si nulla lex civilis sit apùd eos, quæ illud irritet.

Petes 1. Utrùm Matrimonium, ex metu gravi initum, & Jure positivo nullum, firmetur juramento, aut saltèm juramentum obliget? R. negativè; quia contractus, qui a Jure positivo irritantur propièr bonum publicum, ut contingit in præsenti casu, juramento non firmantur, ut docuimus Dissert. 1. de Contract. art. 6. Neque juramentum superveniens secundùm se obligat; quia, quod est contrà bonum publicum, est contrà bonos mores & illicitum; juramentum autèm non obligat ad illicitum. Vide loco citato. Si tamèn, qui contraxit ex metu, posteà spontè & liberè juret, se validaturum hujusmodi Matrimonium, ad id virtute Religionis tenetur, quia hoc Matrimonium validari non est illicitum. Utrùm autèm hoc matrimonium validetur per copulam, aut per consensum clandestinum sequentem liberum & spontaneum, dicemus infrà.

Petes 2. Utrùm, si coactus ad contrahendum Matrimonium similitèr cogatur ad consummandum, possit licitè? R. Negativè, quia Matrimonium est absolutè nullum.

Petes 3. Quæ sint pœnæ cogentium ad Matrimonium? R. ex Concilio Trid. Sess. 24. c. 9. de Ref. Matrim. *Dominos temporales & Magistratus, qui quovis modo directè vel indirectè subditos suos vel quoscumque alios cogunt, quominùs liberè Matrimonium contrahant*, ipso facto incurrere Excommunicationem. De aliis cogentibus, qui non sunt Domini temporales, aut Magistratus, silet Concilium.

Petes 4. Utrùm proles, natæ ex Matrimonio defectu consensûs, aut ratione alicujus impedimenti nullo, sint legitimæ? R. si Matrimonium fuit contractum in facie Ecclesiæ, & cum bona fide, saltèm ex parte unius conjugum, proles in tali Matrimonio natas, imò & conceptas antè ejus dissolutionem esse legitimas. Ità declaratur in Jure cap. *Cum intèr* & cap. *Et tenore* Extrà l. 4. tit. 17. Et ità docent Jurisconsulti, tàm Canonici, quàm Civiles.

ARTICULUS IV.

De Matrimonio conditionato.

QUÆ spectant Matrimonium conditionatum prævenimus Diss. 1. de Contract. art. 7. §. 1. & Diss. præced. art. 2. de Sponsalibus conditionatis: eadem enim est ratio de Matrimonio conditionato, ac de Sponsalibus conditionatis; cùm utrimque sit contractus humanus. Undè, ne eadem tædiosè repetamus, præsertim in materia infrequenti, brevitèr

Dico 1. Matrimonium, initum sub conditione sive de præterito, sive de præsenti, sive de futuro non necessario, sive possibili, sive impossibili, sive honesta, sive turpi, modò bonis & substantiæ matrimonii non sit contraria, posita conditione subsistit matrimonium; non posita, non subsistit, saltèm in foro interno. Quia vinculum matrimonii dependet a contrahentium voluntate: ergo, si illud non velint, non posita conditione, & velint ea posita, non habetur, non posita conditione, & ea posita, habetur. Explicationem hujus Conclusionis require locis cit.

Dico 2. Probabilius est, matrimonium, sub conditione de futuro contingenti contractum, conditione posita statim convalescere absquè novo consensu, modò prior non fuerit revocatus. Prob. 1. Quia prima voluntas virtualitèr durens se habet, ac si de novo poneretur; censetur autèm virtualitèr durare, quamdiù non revocatur. 2. Quia alii contractus sic convalescunt, & de matrimonio sic declarasse S. Pium V. & Clementem VIII. refert Fagnanus in cap. *Super eo*, de conditionibus appositis.

Dices 1. S. Th. hìc o. dicit: *Quod idem sit judicandum de tali consensu, sicùt de consensu, qui fit per verba de futuro. Undè non facit matrimonium*: ergo. R. cum Sylvio, S. Thomam loqui respectivè ad tempus, quo initur iste contractus conditionatus, non respectivè ad tempus, quo adimpletur conditio. Et sic verum est, quòd, dùm initur iste contractus, sit judicandum de illo, quòd non sit matrimonium, sicùt nec ille, qui fit per verba de futuro; quia non est absolutus, sed pendens in futurum. Nihilominùs plus valet, quàm contractus Sponsalitius; est enim medius intèr sponsalia & matrimonium absolutum, magisque accedit ad hoc, quàm ad illa, quia consensus exprimitur per verba de præsenti; licèt suspendatur in futurum.

Dices 2. Matrimonium est Sacramentum: ergo aliquid ejus sensibile debet existere physicè, dùm perficitur; atqui, dùm conditio ponitur, nihil tale existit: ergo. R. N. Subsumptum; existit enim tùnc physicè ipsa conditio, per quam ex pacto contrahentium sensibilis efficitur eorum consensus virtualitèr perseverans; in illam enim conditionem dirigitur, & ad illam usquè extenditur. Intelligendam arbitrior hanc sententiam, modò Parochus & testes in locis, ubi Trid. est receptum, adsint præsentes, & dùm consensus ponitur, & dùm adimpletur conditio, aut de ea certiorentur: quia, si adsint tantùm, dùm ponitur consensus, verè non assistunt matrimonio; cùm enim tùnc non sit præsens, sed futura tantùm corporum traditio, consequentèr non est præsens matrimonium, aut saltèm de illo non erunt certi, si non sufficientèr ipsis significetur adimpletio conditionis. Si verò adsint tantùm adimpletioni conditionis, non fuerunt præsentes consensui, qui proindè debet coràm eis renovari.

Plures aliæ difficultates possunt circà præsentem materiam proponi; sed, quia ut plurimùm sunt solutæ locis citatis de Contract. & Dissert. præced. de Sponsalibus conditionatis, & aliundè rarissimè permittantur, & fiant matrimonia conditionata, eas ut inutiles, aut jam præoccupatas omittimus.

AR-

ARTICULUS V.

De Objecto consensûs matrimonialis.

SUppono, consensum contrahentium debere necessariò ferri in ipsam mutuam corporum traditionem, seu in vinculum indè resultans; quia, ut alibi dixi, in eo sita est essentia matrimonii. Undè difficultas est, àn etiam debeat necessariò ferri in copulam carnalem? Quidam absolutè negant. Quidam absolutè affirmant. Alii, media via incedentes, cum Auctore dicunt consensum implicitum in copulam requiri, non explicitum, cum quibus

Dico. (*Suppl. q.* 48. *art.* 1. *o.*) Consensus explicitus in copulam non est necessarius ad matrimonium, sed implicitus. Probat. utraque pars simùl. (*Ib. in art. s. c.*) Consensus, qui facit matrimonium, sic est in copulam, sicùt copula se habet ad matrimonium; quia consensus, qui facit matrimonium, est consensus in matrimonium, in hoc est, in essentialia matrimonii; effectus enim proprius voluntatis est ipsum volitum; atqui copula carnalis non continetur explicitè & essentialitèr in matrimonio, sed implicitè tantùm, sicùt actus in potentia, & effectus in causa: ergo. Prob. Min. Matrimonium, ut diximus Dissert. 1. art. 2. non est essentialitèr ipsa copula carnalis, sed jus seu potestas ad illam: ergo.

Prob. 1. pars seorsim. Jus, seu potestas est dictincta & separabilis ab usu, sive, ut alii dicunt, dominium directum est distinctum & separabile a dominio utili; sæpè enim lege fit, ut, habens dominium directum & proprietatem, non habeat dominium utile, seu usum, ut patet in Feudo & Emphyteusi: itèm in pupillis, quorum dominium in propria bona est ligatum & impeditum quoad usum: ergo possunt conjuges sibi tradere jus, seu dominium directum in mutua corpora, non tradendo nec intendendo explicitè tradere usum. Subsumo; atqui in tali jure, seu dominio directo consistit essentialitèr Matrimonium: ergo. Confirm. Qui cum animo expresso ingrediendi Religionem antè consummationem Matrimonii contrahit Matrimonium, validè contrahit, ut patet ex cap. *Commissum* de sponsal.; atqui talis non potest explicitè intendere copulam: ergo. Imò intèr Baptizatos omne Matrimonium sub tali conditione & pacto contrahitur, ut neuter teneatur reddere debitum, si velit antè consummationem Religionem ingredi. Tandèm intèr B. Virginem & S. Joseph fuit verum Matrimonium, ut docet S. Th. 3. p. q. 29. art. 2. & dicam infrà; atqui tamèn B. Virgo numquàm consensit explicitè in copulam, utpotè Virgo mente & corpore.

Prob. 2. pars. Qui consentit in id, quod essentialitèr ordinatur ad copulam carnalem, consentit implicitè in illam; atqui, qui consentit in Matrimonium, consentit in id, quod essentialitèr ordinatur ad copulam: ergo. Prob. Min. Qui consentit in Matrimonium, formalitèr & explicitè consentit in jus & potestatem ad copulam & in causam illius; atqui jus essentialitèr ordinatur ad usum, potentia ad actum, causa ad effectum: ergo.

Undè, quod quidam dicunt, requiri tantùm consensum implicitum in copulam ex parte contractûs, non ex parte contrahentis, non videtur admittendum; est enim implicantia, quòd quis intendat jus & contractum essentialitèr ordinatum ad copulam, & eam ipse implicitè non intendat. Quamvis enim alio actu tale jus possit suspendere & ligare, vi tamèn actûs, quo jus intendit, implicitè, licèt inefficacitèr, usum intendit. Hinc colliges, consensum implicitum in carnalem copulam non ità esse accipiendum, quasi esset propositum quoddam virtuale copulæ carnalis; sed quia est consensus in eam potestatem, in qua talis copula continetur implicitè, ut actus in potentia, & effectus in causa.

Solvuntur objectiones.

OBjicies 1. contrà 1. partem. Copula carnalis pertinet ad essentiam Matrimonii: ergo debet esse consensus explicitus in illam, sicùt in Matrimonio. Prob. Ant. multiplicitèr: 1. Aug. l. 19. contrà Faustum c. 26. *Matrimonium*, inquit, *ex hoc appellatum est, quòd non ob aliud fœmina debeat nubere, nisi ut mater fiat.* 2. Idem l. de bono viduitatis c. 9. dicit ex Apostolo 1. Tim. 5. quod voventibus virginitatem, non solùm nubere, sed & velle nubere damnabile est: id autèm non esset damnabile nisi ratione copulæ, quæ sola opponitur Virginitati. 3. Idem S. Doctor apùd Grat. cap. *Institutum*, causa 27. c. 39. *Non dubium est, illam mulierem non pertinere ad Matrimonium, cum qua docetur non fuisse commixtio sexûs 4.* In commixtione corporum consistit ratio Sacramenti, ut constat ex c. *Societas* ibid. desumpto ex S. Leone Ep. 92. ubi legitur: *Cùm societas nuptiarum ità a principio sit instituta, ut prætèr commixtionem sexuum non habeant in se nuptiæ conjunctionis Christi, & Ecclesiæ Sacramentum, non dubium est, illam mulierem non pertinere ad Matrimonium, cum qua docetur non fuisse nuptiale ministerium.*

5. Deniquè referuntur multi Patres, qui docent Matrimonium perfici carnali commixtione: ergo. R. N. Ant. Ut patet ex probationibus conclusionis, & ex art. 2. Dissert. 1. hujus Tractatûs. Ad 1. probationem, Aug. loquitur de illis, quæ nubunt proptèr carnales amplexus; & docet, quòd non debeant illos appetere proptèr concupiscentiam, sed proptèr prolem generandam, seu ut matres fiant, quod probat ex ipso vocabulo Matrimonii.

Ad 2. Apostolus, & Aug. loquuntur de Virginibus, quæ volunt nubere cum intentione, aut periculo consummandi Matrimonium, ut fit ordinariè, & sic intelligenda est Responsio D. Th. hìc ad primum conformitèr ad ea, quæ dicit in 4. D. 30. q. 2. 1. q. 2. ad 3. Alioquin votum Virginitatis non repugnat Matrimonio. Hæc enim duo simùl consistunt, vovere Deo perpetuam continentiam, & tradere homini potestatem corporis, qua certò scis numquàm usurum. Ad 3. hæc verba non sunt Aug. sed Gratiani, ut notatur in emendatione decreti. Ad 4. Itèm verba S. Leonis non referuntur fidelitèr. Sic habet S. Leo: *Undè, cum societas nuptiarum ità ab initio instituta sit, ut prætèr sexuum conjunctionem haberet in se Christi, & Ecclesiæ Sacramentum; dubium non est, eam mulierem non pertinere ad Matrimonium, in qua non docetur nuptiale fuisse mysterium.* Quibus verbis docet S. Leo, concubinam non esse uxorem; quia quamvis non desit commixtio sexuum, non est tamèn cum ea initum mysterium, seu fœdus nuptiale, significans conjunctionem Christi, & Ecclesiæ. Ad 5. Patres intelligunt, Matrimonium perfici per copulam, perfectione non essentiali, sicùt potentia perficitur per suum actum.

Obj. 2. Si mulier dicat viro: *Consentio in te, dùm tamèn non cognoscas me*, est invalidum Matrimonium; atqui, si non requireretur consensus explicitus in carnalem copulam, foret validum: ergo. Prob. Maj. Quia talis conditio est contra substantiam Matrimonii: ergo. R. D. Min. Si conditio illa apponatur ut impeditiva juris concedendi, C. Maj. si ut impeditiva mûs tantùm, N. Maj. ad hunc sensum, D. ejus probationem. Talis ergo conditio, *Modò non cognoscas me*, & similis, ex intentione contrahentis potest apponi, vel quia non vult ipsi concedere jus in proprium corpus, vel quia, licèt jus tale concedat, vult tamèn ipsum ligari, & usum denegat. Si primo modo, repugnat substantiæ matrimonii; & quia iste sensus est hujus conditionis, & locutionis connataliòr, ideò D. Th. hìc ad 3. & Gregorius IX. cap. *Si conditiones* de conditionibus appos. dicunt, quòd repugnet substantiæ matrimonii. Si secundo modo, non repugnat substantiæ matrimonii; quia 1. ut diximus, matrimonium essentialitèr consistit in jure ad usum, & non in ipso usu. 2. quia illam apponere possunt, si velint ingredi Religionem, & sic quidèm sempèr de jure censetur apposita. 3. quia pactum de servanda castitate consistere potest cum matrimonio jam contracto adeòque, & contrahendo; quod enim est contrarium essentiæ alicujus rei, numquàm cum ea sive in fieri, sive in facto esse consistere potest; vel enim illam elidit, vel ab illa elidi-tur. Neque obstat, quòd impedimentum superveniens matrimonio stat cum illo jam contracto, non tamèn cum contrahendo. Disparitas est enim, quòd impedimentum dirimens se teneat ex parte causæ, reddens scilicèt personam inhabilem ad contrahendum; defectus autèm, ubi est in causa efficiente, habet benè quidèm vim impediendi effectum secuturum, non destruendi jam factum; quia effectus a causa pendent in fieri, non in facto esse; sed conditio, sive obligatio, quæ essentiæ ipsius contractûs repugnat, ei sive in facto esse, sive in fieri repugnat, cùm sit eadem essentia in fieri, & in facto esse.

Inst. Talis conditio apposita obest bono prolis: ergo est contrà substantiam matrimonii. R. obest. bono prolis positivè, N. negativè, id est, nihil confert ad bonum prolis, C. Sed ad hoc nihil tenentur conferre nubentes, cùm possint variis de causis abstinere ab usu conjugii: & si possint in Matrimonio ex mutuo consensu continentiam servare, quidni possint nubendo illam Deo promittere, salvo Matrimonio, & nihil agendo contra substantiam ejus?

Insistes. Totum dominium reale, quod per Matrimonium acquiritur in corpora, nihil est aliud, quàm ipsum jus utendi corpore conjugis ad usum generationis; atqui jus utendi non stat cum conditione, seu obligatione non utendi, aliàs esset jus, & non jus: ergo. R. data Maj. D. Min. jus utendi proximum, & expeditum non stat, &c. C. Min. jus utendi remotum, & ligatum, &c. N. Min. Illud autèm sufficit ad matrimonium contrahendum, si quidèm sufficiat contracto. Sic in pupillis stat jus remotum, & ligatum disponendi de rebus suis (quod dicitur dominium directum, & proprietatis) cum obligatione tamèn non disponendi.

Replicabis. Talis conditio, aut etiam intentio, nùmquàm exercendi cōpulam non stat cum consensu etiàm implicito in copulam; quia sunt intentiones contrariæ; atqui tamèn ex secunda parte requiritur etiàm ex parte contrahentis consensus implicitus in copulam: ergo. R. D. Maj. Talis conditio, &c. non

non stat cum consensu implicito efficaci in copulam, C. Maj. cum consensu implicito ineficaci, N. Nihil enim obstat, aliquem velle aliquid inefficacitèr, dùm vult contrarium efficacitèr, maximè dùm illud, quod inefficacitèr intenditur, non in se sed in alio, a quo separari potest, intenditur, ut fit in præsenti casu. In tantùm enim contrahens dicitur intendere copulam, in quantùm intendit jus ad illam; quod tamèn cum velit ligari, copulam inefficacitèr intendit.

Repones. Tale jus nullum habebit usum, eritque omninò inutile: ergo nullum. R. 1. N. Conseq. Quia, cùm dominium distinguatur ab usu, nihil repugnat aliquem habere dominium inutile, ut patet in pupillis. R. 2. N. Ant. Quia tale jus & dominium efficit. 1. ut conjuges nequant aliud Matrimonium contrahere. 2. Quòd accessus ad allam sit adulterium. 3. Quod, si se mutuò cognoscant, non sit fornicatio; imò si non voverint castitatem, nullo modo peccent. 4. Efficit bonorum communionem & vinculum charitatis; qua se mutuò juvant & solantur in administratione familiæ & casibus adversis. 5. Individuam vitæ societatem.

Urgebis tandèm. Qui transfert dominium equi ad certum usum, censetur & ipsum concedere: ergo, qui concedit jus corporis ad usum copulæ, censetur & copulam concedere. R. D. Conseq.: ergo censetur &c. ordinariè, C. si pactum de contrario interveniat, N. Cur autèm in primo casu ità sempèr transferatur usus cum dominio, ideò est, quia aliàs equi concessio foret inutilis & nugatoria, imò nociva: non sic in nostro casu, ut patet ex solutione præcedenti. Argumentum contrà secundam partem præoccupavimus in probationibus. De Matrimonio intèr B. Virginem & S. Joseph dicemus infrà in Digressione historica.

ARTICULUS VI.

Utrùm ad Matrimonium requiratur necessariò consensus Parentum?

LUtherani & Calvinistæ contendunt, Matrimonium sine consensu Parentum esse irritum Jure naturali & divino positivo. Intèr Catholicos quidam volunt, esse irritum Jure humano.

Suppono, Ecclesiam potuisse illud irritare; quia, cùm sit contractus, potuit reddere filios inhabilis ad contrahendum sine consensu Parentum, sicùt reddidit omnes inhabiles ad contrahendum sine præsentia Parochi & duorum testium.

Dico 1. Matrimonium, sine consensu Parentum contractum, non est irritum Jure naturali, nec divino positivo, Prob. 1. pars 1. Non Parentum, sed contrahentium consensus est causa efficiens Matrimonii. 2. Filius sufficientis ætatis & rationis habet plenum dominium in proprium corpus in ordine ad statum totius vitæ eligendum, ut iterùm dicam Conclusione sequenti. 3. Ex natura rei convenit, ut homo sit plenè liber & soli Deo subditus in disponendis iis, quæ ad totius viæ statum pertinent, ut sunt Matrimonium, continentia perpetua, professio monastica. Undè Canones maximè cavent, ne lædatur ista libertas, ut vidimus in præcedentibus. Hæc autèm libertas valdè minueretur, si filiifamilias penderent a consensu parentum ad contrahendum validè Matrimonium. 4. Si Jure naturali Matrimonia filiorum sine consensu Parentum essent irita, neque filii emancipati, neque viduæ possent validè contrahere sine consensu Parentum, quod non admittitur: ergo. Prob. 2. pars. Scriptura nullibi irritat Matrimonia filiorum, sine consensu Parentum contracta, ut patebit ex sol. Obj. E contrà exhibet plura Matrimonia valida sine consensu Parentum inita, ut Matrimonium Jacob cum Lia & cum ancilis Genes. 29. & 30. Matrimonium Tobiæ junioris Tob. 7. Matrimonium Esau cum tribus mulieribus, invitis Isaac & Rebecca Genes. 26. Et Apost. 1. Cor. 7. de vidua dicit: *Cui vult nubat, tantùm in Domino*: ergo.

Dico 2. Matrimonium filiorumfamilias, sine consensu Parentum contractum, non est Jure humano invalidum. Prob. Cap. *Sufficiat* causa 27. q. 2. dicitur: *Sufficiat secundùm Leges solus eorum consensus, de quorum conjunctionibus agitur.* Cap. *Eum virum* Extra. de Regularibus l. 3 tit. 31. de puella nubili dicitur: *Quia liberum habet arbitrium in electione propositi sui, sequi Parentum non cogitur voluntatem.* Sed maximè Trid. sess. 24. c. 1. de Ref. Matrim. *Anathemate damnat eos, qui falsò affirmant, matrimonia, a filiisfamilias sine consensu Parentum contracta, irrita esse, & parentes ea rata vel irrita facere posse.*

Respondent quidam, Trid. his verbis voluisse dumtaxàt damnare Lutheranos & Calvinistas, qui dicunt, hujusmodi matrimonia Jure naturali & divino esse irrita; non autèm statuisse disciplinam universalem contrariam legibus plurium Regnorum. Sed contrà 1. Concilium statuit, Parentes non posse irritare hujusmodi matrimonia: si autèm intendisset tantùm damnare hæreticos intactis legibus civilibus contrariis, possent adhùc modò Parentes vi illarum hæc matrimonia irritare. 2. Concilium non distinguit intèr Jus naturale aut divinum & Jus humanum, sed pronuntiat indefinitè, proindèque universalitèr, hæc matrimonia non esse irrita, nec irritari posse a Parentibus. Figmentum est ergo istud decretum restringi ad Jus divinum aut naturale; præsertim cùm quæstio maximè controvertetur in Concilio, àn expediret hæc matrimonia Lege Ecclesiastica irritari?

Rationes, quibus mota est S. Synodus, ut matrimonia filiorum sine parentum consensu contracta declaret valida, sunt. 1. Quia interdùm filii sunt parentibus prudentiores, præsertim dùm sunt jam ætate provecti, & parentes præ senio minùs sapientes. 2. Quia quandoquè parentes sunt perversæ & suspectæ Religionis. 3. Quia sæpè contingit, parentes esse sordidè avaros, qui, ne dotem solvere in filiorum vel filiarum nuptiis cogantur, aut eorum laboribus priventur, recusant aut procrastinant consensum cum magno animarum detrimento, aut uxores magis dotatas, quàm morigeratas quærunt. 4. Quia quandoquè ex zelo præpostero, vel etiam ex deteriori causa filios aut filias Monasterium detrudere volunt. 5. Quia plerumquè non attendunt ad filiorum seu filiarum inclinationem etsi rationabilem (quæ tamèn maximè est necessaria matrimonio) sed solùm ad majus commodum & decus familiæ. Ex matrimonio, autèm, absquè inclinatione & amore mutuo contracto, quid expectare licèt, nisi continuas discordias, odia, jurgia, adulteria, divortia, & alios infaustissimos eventus, ut infelici & quotidiana experientia comprobatur? 6. Multi sunt filii & filiæ extrà patriam potestatem, ut emancipati, illegitimi, viduæ, longè distantes, quos omnes iniquum foret ea lege adstringi, ut sine consensu Parentum non possent validè matrimonium inire.

Dico 3. (*Suppl. q.* 47. *art.* 5. *o.*) Pater non potest per se præcepto cogere filium, aut filiam ad matrimonium, sed potest eum inducere ex rationabili causa: & tùnc sicùt se habet filius ad causam, sic se habet ad præceptum Patris, ut scilicèt, si causa illa cogat de necessitate vel de honestate, & præceptum Patris similitèr; aliàs non.

Prob. 1. pars. 1. (*Ibid.*) In matrimonio est quasi quædam servitus perpetua, in quam ordinariè inducit amor, & ad quam connaturalitèr requiritur; atqui Pater non potest præcepto cogere filium ad hanc perpetuam servitutem, cùm sit natus liberæ conditionis, & coactio impediat amorem, seu saltèm non inducat: ergo. Neque dicas, secundùm Jura antiqua Patrem posse vendere filium in servum. Disparitas est, quòd servitus civilis non sit perpetua, potest, enim redimi pecunia, neque connaturalitèr exigit amorem sicùt matrimonium.

Prob. 2. (2. 2. *q.* 104. *art.* 5 *o.*) Superioris est aliquem compellere præcepto; atqui Pater non est filio superior, dùm agitur de matrimonio eligendo: ergo. Prob. Min. verbis & ratione Auctoris. In his, quæ ad naturam hominis pertinent, homo homini obedire non tenetur, sed solùm Deo, quia omnes homines sunt natura pares; non hoc sensu, quòd attenta sola natura nulla foret hominum æqualitas, sed quòd quantùm ad ea, quæ spectant naturam, hoc est corporis sustentationem & prolis generationem, omnes homines sint pares, & nullus alteri obedire teneatur per se loquendo; sicque, ubi agitur de matrimonio contrahendo & de sustentatione corporis per cibum & potum, neque servi dominis, neque filii parentibus per se obedire tenentur.

Secunda pars patet: quia filii proptèr pietatem & reverentiam debitam parentibus tenentur eorum voluntati acquiescere pro ratione & justitia eorum voluntatis, etiam in his rebus, in quibus illis non subduntur, alioquin gravem, pro gravitate materiæ, illis irrogaturi injuriam. Juxtà hanc rationem ista obligatio, ut patet, non est obedientiæ, sed pietatis & reverentiæ. Potest etiàm esse obedientiæ per accidens. Si enim filius aliundè teneatur ad Matrimonium, puta, quia virginem defloravit sub spe Matrimonii, aut Matrimonium est necessarium ad sedandas graves, & inveteratas inimicitias, vel ad sustentandam inopiam Patris, potest Pater præcipere Filio, ut faciat id, ad quod aliundè tenetur, & consequentèr ut ineat Matrimonium, circà quod libertatem amisit; cui præcepto tenetur filius per accidens obedire, & ideò dixi in Conclusione *Per se.*

Dico 4. Quamvis Matrimonia, inconsultis, aut etiàm invitis Parentibus, sint rata & valida; quamvis Parentes per se non possint filios aut filias præcepto cogere ad Matrimonium; plerumquè tamèn hæc Matrimonia sunt gravitèr illicita. Prob. 1. Quia Jure tàm civili, quàm canonico severè prohibentur, ut patebit ex sol. Obj. 2. Quia, ut modò dicebam, honor debitus parentibus exigit, ne liberi quidquid magnum & perpetuum, quale Matrimonium, suscipiant absque consilio & consensu Parentum. 3. Quia interest parentum, quem generum, aut quem nutum sint habituri, cui dotem numerent,

rent, & parentis officia tanquàm filio & filiæ impendant. 4. Quia parentes, experientia & ætate plerumquè filiis prudentiores, possunt illis rectè consulere, idque volunt, quia eos impensè diligunt. 5. Quia filii etiàm conjugati in multis adhùc indigent consilio & auxilio parentum. Dixi: *Plerumquè*; quia in certis casibus licitum est filiis contrahere Matrimonium, inconsultis, aut etiàm invitis Parentibus: ut si filius longè distet a Parentibus, & urgeat honestum ac utile Matrimonium; vel si Parentes sint, aut prudentèr judicentur irrationabilitèr inviti, puta, sicùt modò dicebam, si contradicant ex odio, ex morositate, ex avaritia, quia nolunt solvere dotem, aut privari laboribus filiorum, vel quia ex pietate præpostera volunt inducere in Religionem.

Solvuntur objectiones.

OBJ. 1. Contrà 1. Conclusionem. Scriptura passim filiorum conjugia constituit in potestate Parentum, Exod. 22. & Deut. 7. Eccli. 7. 1. Cor. 7.: ergo. R. Ex Scripturis nihil aliud evinci, quàm quòd ad Parentes pertineat cura providendi filiis Matrimonia convenientia, & quòd honestas & reverentia debita Parentibus exigant, quòd filii, & maximè filiæ, quæ sunt verecundiores, acquiescant in hoc consiliis Parentum.

Inst. Si filia aliquid voverit, Pater potest illius votum irritare, Num. 30.: ergo paritèr Matrimonium. R. Legem hanc secundùm aliquos spectare puellam impuberem, secundùm alios spectare vota de rebus domesticis; non de his, quæ pertinent ad statum vitæ.

Obj. 2. Contrà 2. Conclusionem. Evaristus Papa Epist. ad Episcopos Africanos, quæ refertur causa 3. q. 1. cap. 1. dicit, non esse legitimum Matrimonium sine consensu Parentum, & alitèr contracta vocat adulteria, stupra, & fornicationes: ergo. R. Evaristum ibidèm prætèr consensum plura alia requirere ad legitimum Matrimonium, ut quòd puella dotetur, quòd a Paranymphis custodita & sociata offeratur, quòd Matrimonium benedicatur a Sacerdote cum precibus & oblationibus, & quòd conjungendi viduo vel triduo orationi vacent, & castitatem servent; atque alitèr contracta mattimonia dicit paritèr esse illegitima, & vocat adulteria, fornicationes, &c. Quis tamèn dicat, matrimonia absquè his omnibus circumstantiis inita esse illegitima, fornicationes, & adulteria? Palàm est ergo, Evaristum vocare hæc matrimonia illegitima, non quia sunt invalida, sed quia non contrahuntur secundùm leges: vocat autèm adulteria, fornicationes, &c. secundùm quamdam exaggerationem, quia sunt illicita & prohibita; manifestum est enim non esse adulteria. Habent tamèn speciem fornicationis & adulterii; quia furtivè fiunt, & meretricio magis, quàm maritali affectu suscipiuntur. Undè Pontifex paulò pòst vocat ea mala illicita; non præcipit tamèn ea dissolvi, sed puniri.

Inst. S. Basilius Ep. ad Amphiloch. cap. 42. Matrimonia contracta invitis parentibus vocat, sicùt Evaristus, fornicationes, c. 40. idem affirmat de conjugiis servorum sine consensu domini, & can. 42. hanc rationem profert; *quia eorum, qui sunt in alterius potestate, pacta conventa firmi nihil habent.* In eamdem rem laudatur Tertullianus libr. 2. ad uxorem c. 9. Ambros. libr. 1. de Abraham c. ult. S. Leo Ep. 92. c. 2. Concil. Aurel. ann. 541. Paris. 557. Turon. 757. & alia. R. Hæc SS. Patrum dicta & statuta intelligenda esse de matrimoniis illicitis, non invalidis; aut de invalidis, non in foro conscientiæ, sed in foro Ecclesiæ, quæ de occultis non judicat. Nisi dicas cùm quibusdam, hæc matrimonia juxtà veterem quarumdam Ecclesiarum disciplinam habita fuisse olim invalida, sed hanc veterem disciplinam, & antiqua Jura particularia esse emendata per posteriora, præsertim per Trid. Quod non nocet nostræ Conclusioni, nec favet Hæreticis, qui dicunt hæc Matrimonia esse irrita Jure naturali & divino.

Obj. 3. Leges & edicta plurium Regum Galliæ, quibus matrimonia filiorumfamilias sine consensu Parentum declarantur invalida, *valablement contractes*; ità fert edictum Henrici III. in comitiis Blesensibus ann. 1579. annis sexdecim pòst Concilium Trid. Hoc autèm edictum fuit confirmatum edicto Henrici IV. 1606. & Ludovici XIII. 1629. & 1639. *Volumus*, inquit in priori edicto, *omnia matrimonia, contrà dicti statuti.* (Blesensis) *tenorem contracta, declarari invalidè contracta: obligabunturque Judices Ecclesiastici causas matrimoniales convenientèr huic articulo diiudicare*: ergo. R. His edictis matrimonia sine consensu Parentum contracta declarari invalida quoad civiles effectus tantùm, nempè quoad dotem uxoris, jus ad hæreditatem, prolium legitimationem, & similia, non verò quoad contractum humanum & spiritualem Sacramenti. Ità respondit Ludovicus XIII libello supplici Cleri Gallicani in Comitiis generalibus. Parisiis congregatis ann. 1639 Tenor libelli supplicis sic est: *Rex humillimè supplicatur, ut considerare non pigeat, quantum sit momentum in hoc articulo, qui eges expositione ad duarum difficultatum elucidationem. Prima est, ut non alitèr intelligantur hæ voces*, validè *aut* invalidè contractum matrimonium, *quàm per relationem ad contractum civilem, & nullatenùs ad contractum spiritualem Sacramenti Secunda, ut non adstringantur Ecclesiastici ad judicandum secundùm hujus edicti, simùlque Blesensis articulos, sed juxtà sacros Canones & Ecclesiastica Decreta, quæ sunt unica regula & norma Judicii Ecclesiasticorum. Hi enim nec possunt, nec debent jurisdictionem, quam a solo Deo collatam habent circa res spirituales, ab ipsis Laicis mutuare. Quapropèr necesse est ea articulo resecare hæc verba:* Et obligabuntur Ecclesiastici Judices in causis istiusmodi matrimonium judicare ad hujus articuli normam. Huic Cleri Gallicani supplici postulationi Rex christianissimus per Regii sigilli Custodem *De Marillac*, aliosque selectos Comites Consistorianos, sic respondit: *Commonitio Cleri, quòd spectat ad priorem difficultatem, sic resoluta fuit, validè, aut invalidè contracta matrimonia non esse alitèr explicanda, quàm per solam relationem ad contractum civilem per Laicos Judices. Altera paritèr difficultas justa & rationi congrua visa est.* Ità refert Honor. Tournely ex tom. 5. commentariorum Cleri Galliçani.

Inst. 1. Ità his edictis matrimonia sine consensu Parentum declarantur invalida, ut iis, qui sic contrahunt, fiat potestas convolandi ad alias nuptias; quod constat ex pluribus Arrestis supremarum curiarum in Gallia, quæ referunt Collectores: ergo declarantur nulla, non solùm quoad effectus civiles, sed etiàm quoad contractum humanum & spiritualem Sacramenti. R. Et in primis Arrestis opponо alia etiàm supremarum curiarum, quibus dicta matrimonia declarantur valida; Hæc arresta, teste Tournely, referunt Auctor Diarii audientiarum tom. 1. pag. 177. & 284. Bardet in sua collectione tom. 2. pag. 227. & 329. Bonagius in Commentariis in consuetudinem Normanniæ tom. 2. p. 31. Oppono insupèr declarationem contrariam Ludovici XIII. de qua paulò suprà. Ut ergo ista omnia concilientur, R. 2. Arrestis, in instantia relatis, matrimonia sine consensu Parentum declarata fuisse nulla, non præcisè propèr defectum consensûs Parentum, sed propèr vel clandestinitatem, vel raptum, vel aliquod aliud impedimentum dirimens simùl ocurrens, vel saltèm ex præsumptione, quòd, qui insciis parentibus contrahunt, in aliquem defectum matrimonio essentialem impingant; nec contrarium evinci potest ex laudatis Arrestis.

Inst. 2. Matrimonia filiæ Caroli Calvi cum Balduino Comite, & Gastonis Ducis Aurelianensis, fratris Ludovici XIII. cum Margarita Lotharinga ann. 1633. ob solum defectum consensûs Regis judicio Ecclesiastico & civili declarata fuerunt invalida: ergo. Respondent Scriptores Galli, hoc esse speciale privilegium Regum Galliæ, *antiqua consuetudine præscriptum, & Ecclesiastica auctoritate munitum*; ut loquitur Clerus Gallicanus in Comitiis generalibus anni 1637. quòd sine eorum consensu invalida sint matrimonia filiorum suorum, & aliorum Regii sanguinis Principum, qui solio sunt proximi.

Denique toti huic argumento sit hæc brevis Responsio. Cùm causas matrimoniales ad Judices Ecclesiast. & non ad Laicos pertinere, definiverit sub anathemate Concilium Trid. sess. 24. Can. 12. sicque quoad præsentem casum declaraverit Ludovicus XIII. Jura civilia hac in re cedere debent Juri Ecclesiastico.

Petes, àn sint justæ leges civiles permittentes. Parentibus exhæredare filios, contrà eorum voluntatem contrahentes matrimonium? Quidam negant, eò quòd noceant libertati matrimonii. Alii tamèn communiùs affirmant; quia videntur necessariæ ad refrænandos stultos, & indiscretos adolescentum amores, ex quibus tot infelicia, & scandalosa matrimonia sequuntur. Ad rationem oppositam R. eas leges nocere quidèm libertati matrimonii effrænatæ; at non honestæ, & moderatæ: ubi enim probatur injustus Parentum dissensus, nulla est, aut esse debet exhæredatio; non enim censentur leges eam in hoc casu permittere. Cæterùm meminerint Parentes libertatis matrimonii, nec nimis frigidè his legibus insistant.

ARTICULUS VII.

Quomodò Matrimonium, invalidè contractam, ratum effici possit, & debeat?

OBservandum in primis, matrimonium posse duplici modo invalidè contrahi. 1. Intèr personas inhabiles ratione impedimenti dirimentis. 2. Intèr personas aliundè habiles defectu solius eorum consensûs; quia nempè, vel fictè, vel ex metu, vel ex errore consenserunt, nullo alio irritæ impedimento. Itèm matrimonium est invalidum, vel occultè, vel publicè. Voco hìc publicè invalidum non solùm quandò est deductum ad fo-

rum contentiosum, sed etiàm quandò duobus testibus idoneis ejus invaliditas probari potest. His observatis,

Suppono 1. ad matrimonii invalidi revalidationem (venia sit verbo) necessariò esse adhibendum, & supplendum, quod ipsi defuit. Undè, si defuit consensus intèr personas habiles, debet saltèm, qui non consensit, aut coactè, vel errore consensit, liberè consentire. Si personæ erant inhabiles ratione impedimenti, debent reddi habiles obtenta dispensatione impedimenti, & tùnc de novo consensum mutuum exteriùs exprimere. 1. Quia dispensatio, per quam remotum est impedimentum, non dat valorem matrimonio priùs contracto, sed solùm facit illas personas habiles ad contrahendum. 2. Quia consensus anteà expressus erat omninò illegitimus, utpotè intèr personas inhabiles, & supèr materiam illegitimam, ac propterea nullus: ergo debet novus accedere. Nec potest dici, quòd prior perseveret; quia consensus, qui numquàm fuit verus, non potest permanere. Suppono 2. Quòd, quandò matrimonium est publicè nullum, aut ejus nullitas potest probari duobus saltèm testibus sufficientibus, debeat de novo contrahi coràm Parocho, & testibus, quantumvis jam fuerit anteà solemnizatum: quia, si tùnc sufficeret consensus clandestinus ad matrimonium validè de novo contrahendum, ex tali matrimonio oriri possent inconvenientia, propèr quæ Trid. voluit irrita esse matrimonia clandestina, scilicèt dissolubilitas hujus veri matrimonii, perpetuus cum alia concubinatus, &c. Posset enim probari ejus nullitas, & non posset probari validitas, sicque impunè conjuges possent ad nutum separari; & ad alias nuptias convolare. Quidam idem censent, si aut Parochus, aut unus testium noverit nullitatem; quod quidèm verum existimo, si aliundè, quàm ex Confessione nullitatis conscius fuerit, quandò prior contractus actu celebrabatur; quia tùnc non potest dici testis matrimonii; nec potest de ejus valore testificari. Secus verò, si tùnc ignorabat, & postea resciat, sed talitèr quòd non possit probari in foro externo; quia tùnc fuit testis contractûs præsumptè validi in facie Ecclesiæ, idque potest testari, quod sufficit. Non enim debent nec possunt testes testificari, reipsa esse validum matrimonium, cùm id scire nequeant, sed tantùm quòd secundùm formam Ecclesiæ, nullo apparente defectu, contraxerint.

Difficultas est igitùr 1. An, quandò consensus unius tantùm defuit, debeat ex parte utriusque renovari. 2. An nullitas matrimonii debeat innotescere parti, cujus requiritur de novo consensus, vel utrique, si utriusque requiratur, antequàm consensum innovent. 3. An consensus debeat iterùm exprimi coràm Parocho, & testibus. Graves sunt difficultates pro praxi nec parum implicatæ. Probabiliora sequendo.

Dico. 1. Quandò matrimonium est nullum defectu consensûs unius, qui nempè, vel fictè, vel metu, vel errore consensit, probabiliùs sufficit, ut convalescat, hunc poni consensum, quamdiù alter adhùc in priori consensu perseverat, seu eum non revocavit. Colligitur ex D. Thom. quæst. 47. art. 4. ad 2. ubi dicit, quòd *ex consensu libero illius, qui coactus est, non fit matrimonium, nisi in quantum consensus præcedens in altero adhùc manet*: ergo censet, fieri matrimonium, si consensus præcedens perseverat: censetur autèm perseverare, quamdiù non revocatur. Citantur etiàm pro ea sententia S. Bonaventura, S. Antoninus, Paludanus, Soto, Richardus, Navarrus, Sylvius, & alii; eamque esse communem Theologis, & Canonistis, probat Fagnanus ad c. *Licet* de sponsa duorum, num. 2. Contradicunt tamèn plures, Lessius, Pontius, Hurtado, Aversa, Henno, &c.

Ratio fundamentalis nostræ assertionis est; quia consensus alterius fuit, quantùm est ex se, validus, & legitimus, ac sufficiens ad matrimonium, nec est revocatus, imò ità moralitèr, & virtualitèr perseverat, ut vi illius persistat in possessione alterius compartis tamquàm rei suæ; subindèque nihil ex parte ejus desideratur, sed solùm deest consensus legitimus alterius: ergo hoc accedente convalescit matrimonium. Conf. 1. Secundùm omnes, Conjugum consensus non debet simùl exprimi, id enim foret ridiculum, sed sufficit, quòd unus ponatur quandò alter adhùc moralitèr perdurat. 2. Matrimonium spirituale, quod contrahitur intèr eligentes, & electum, valet, licèt electi, & eligentium consensus eodem tempore non ponantur, cap. *Cùm intèr Canonicos* de elect. 3. Si pars, quæ coactè contraxit, spontaneè posteà cohabitet, vel alteri commisceatur affectu conjugali, convalescit matrimonium; juxtà c. *Ad id* de sponsal. & matr. & c. *Significavit*, de eo, qui duxit, & c. *Proposuit* de conjugiis servor. Tandèm ità convalescunt alii contractus civiles.

Dices. Consensus alterius verè consentientis fuit etiàm nullus, & illegitimus: ergo etiàm debet renovari. Prob. Ant. Fuit consensus sub conditione, si altera pars nùnc consentiat; ità scilicèt: *Trado me tibi, si tu de præsenti me acceptes*: itèm, *accepto te, si nùnc te mihi tradas*; non enim valet traditio unius sine acceptatione alterius, nec acceptatio sine traditione; atqui alter tùnc non tradidit, non acceptavit: ergo. Confirm. Ex eo quòd Clemens VIII responderit, utriusque consensum de novo requiri, ut refert Comitolus libr. 1. Resp. moral. c. 120. R. N. Ant. Ad prob. N. Maj. Verum enim quidèm est, consensum alterius fuisse sub conditione: *Si acceptes, si vicissim te mihi tradas*; non tamèn pro tempore præsenti tantùm; ubi enim hoc scriptum est, & quo fundamento probatur? Sed consensus fertur in tempus præsens cum perseverantia in subsequens tempus, donèc revocetur, ut fit in aliis contractibus civilibus, v. gr. venditionis, emptionis, &c. Undè consensus partis, seriò, & liberè contrahentis, fuit ex se intrinsecè validus, valida traditio, valida acceptatio pro quocumque tempore, quo alter verè consentiret, verè traderet, & acceptaret; & solùm extrinsecè quoad effectum pro tùnc fuit invalidus, vel potiùs suspensus, quandiù altera pars legitimè non consentiret, qua proindè consentiente simplicitèr matrimonium convalescit. Ad Clementis VIII. Rescriptum, R. de eo non constare authenticè, vel non fuisse datum, nisi tamquàm a Doctore particulari sequente, quod est tutius. Nàm similitèr requiri novam Parochi, & Testium præsentiam, cujus tamèn oppositum decclarasse Pium V. refertur.

Petes utrùm saltèm ille novus consensus unius partis non debeat aliquo signo exteriori exprimi? R. tutiùs, & probabiliùs affirmativè: quia, cùm debeat esse sensibilitèr expressus, non videtur posse reddi sensibilis per priorem consensum tamdiù antecedentem. Cæterùm ad hoc sufficit quodcumque signum, quo quis alteram partem tamquàm conjugem tractat, & habet.

Dico 2. Per se loquendo, ut matrimonium nullum convalescat, nullitas matrimonii debet innotescere parti, cujus consensus requiritur, vel utrique, si utriusque requiratur, antequàm consensum innovent. Est communis. Ratio est; quia, cùm prius matrimonium fuerit nullum, debent contrahentes novum intendere; atqui contrahens, inscius nullitatis matrimonii, novum matrimonium, non intendit, cùm persuasus de validitate primi credat id sibi impossibile, & intendit ad summum prius factum confirmare: ergo. Non est tamèn semper necesse, ut causa nullitatis aperiatur ipsi ignoranti, si indè periculum infamiæ, aut scandali subsit, ut si v. gr. sit impedimentum affinitatis, ortum ex copula illicita cum sorore conjugis; sed sufficit indicare, ob aliquem defectum in genere invalidum fuisse prius matrimonium. Existimat Sylvius, posse allegari defectum consensûs, etsi fuerit datus; quia, inquit, cùm fuerit invalidus, potest appellari non consensus.

Dixi: *Per se loquendo*; quia, si ex declaratione nullitatis matrimonii parti eam ignoranti gravia mala, & scandala timerentur, ut desertio, matrimonii dissolutio, prolium expositio, infamia gravis, rixæ, & odia, &c. ut non rarò contingit; tùnc sufficeret, si novus consensus partis ignorantis procedat ex cognitione non quidèm expressa nullitatis matrimonii, sed æquivalenti; ut si conscius nullitatis sollicitet alium in sui amorem, & dicat: *Ità tibi afficior, ut si non esset intèr nos matrimonium, nihilominùs te acciperem, & jam de facto ità te accipio: numquid tu similitèr?* Si respondeat quòd sic, matrimonium convalescit; quia ignarus nullitatis non solùm intendit permanere in matrimonio priùs contracto; sed etiàm inire novum, si prius non fuerit validum. Undè talis consensus ex errore non procedit. Ubi adverte, non sufficere verba velleitatis, *te acciperem, si non esses mea conjux*; sed requiri verba absoluta de præsenti: *te accipio in uxorem, si non sis*: Vel, *accipio te in meam, quasi numquàm accepissem: Idem ego facio*, &c.

Quis autèm modus, & quandò sit adhibendus, ut talem consensum obtineat a difficili comparte, petendum est ex conjugis conditione, variisque circumstantiis magna prudentia perpensis. Cæterùm extra casum talis extremitatis, & necessitatis sistendum est conclusioni. Sed si nec talis consensus possit obtineri? Hoc opus, hic labor est. Tùnc vel absolutè secreto tamèn, sunt separandi saltèm quoad torum; vel si uterque ignoret nullitatem, in bona fide sunt relinquendi.

Dico 3. Ut matrimonium occultè nullum convalescat, non videtur requiri nova præsentia Parochi, & testium, sed sufficit, obtenta dispensatione, si requiratur, ut conjuges nullitatis conscii, ut dictum est, intèr se solos renovent consensum. Est probabilior, & communior; ità Navarrus, Binsfeld, Henriquez, &c. quos citat, & sequitur Sylvius, Coninch, Layman, Bonacinas, Henricus a S. Ignatio, &c.

Dixi 1. *Occultè nullum*; quia, si esset publicè nullum, aut duobus testibus ejus nullitas posset probari, deberet iterùm exprimi consensus coràm Parocho, & testibus, ut advertimus in capite articuli. Dixi 2. *Nova præsentia*; suppono enim, quòd priùs contraxerint, licèt invalidè propèr occultum im-

pedimentum, coràm Parocho, & testibus: aliàs indubitatum est, coràm illis secundum consensum debere exprimi, cùm secùs utrobiquè foret matrimonium clandestinum, adeòque nullum.

Prob. Conclusio. Tota ratio, quæ movit Concilium Trid. ad irritanda matrimonia clandestina, est, ut impedirentur grandia mala, quæ ex eis oriri solent, puta, quòd contrahentes sæpè cohabitent sine vero matrimonio; aut si verum sit, cùm probari non possit, dissolvant ad libitum, & ad alias nuptias transeant; atqui ista ratio cessat in nostro casu, nec talia inconvenientia indè obvenire possunt; constat enim Ecclesiæ de ejus valore, quantum constare potest; nec potest malitiosè dissolvi, cùm fuerit contractum in facie Ecclesiæ, & ejus nullitas non possit probari, ut supponimus. Imò gravia incommoda, & gravissima scandala sæpissimè sequerentur, si matrimonia, quæ publicè valida habebantur, iterùm coràm Parocho, & testibus contrahi deberent: ergo meritò collegimus, Tridentinum suo Decreto non comprehendisse casum quo matrimonium anteà publicè contractum, sed occultè invalidum, revalidari debeat.

Confirm. 1. Concilium Trid. ut ex textu patet, solùm intendit irritare matrimonia clandestina, quæ jam erant anteà prohibita; atqui nullibi apparet, prohibitam fuisse occultam revalidationem matrimonii, priùs in facie Ecclesiæ celebrati, sed ob impedimentum occultum invalidi. Confirm. 2. Quia juxtà stylum Curiæ, in Rescripto dispensationis supèr hunc casum a majori Pœnitentiario ponitur: *Dispenso, ut matrimonium secreto intèr se contrahere valeant.*

Opponitur ex Comitolo libr. 1. Resp. moral. q. 120. contraria resolutio Clementis VIII. Verùm nos vicissim opponimus aliam resolutionem S. Pii V. Clementinæ contrariam ex Navarro c. 22. n. 7. & libr. 4. Consil. Cons. 14. Item aliam S. Congregationis paritèr contrariam, ut legitur in remiss. ad Concil. Trid. Sess. 24. c. 1. de Ref. matrim. At neque ex illa, neque ex istis declarationibus aliquid certò erui potest pro alterutra sententia; quia non sunt authenticæ. Et fortè in casu Clementis VIII. nullum periculum, aut damnum sequebatur ex iteratione publica matrimonii: undè meritò præcipiebat, quod est tutius; fortè aut damnum sequebatur ex iteratione publica matrimonii: undè meritò præcipiebat, quod est tutius; fortè autèm sequebatur in casu S. Pii V. Sic enim, & nos quantùm ad praxim suademus, quod est tutius, scilicèt revalidationem publicam matrimonii, in quantum fieri potest sine gravi damno, aut scandalo. Et si Parochus difficilè adesse possit, Confessarius ab eo obtineat licentiam, quam in hoc casu dare tenetur Parochus, & coràm duobus fidissimis testibus res secretò agatur. Sed si nec ità res facilè fieri possit, tùnc locus est sententiæ assertæ.

Petes, àn, si in Rescripto dispensationis ponantur hæc vel similia verba: *Dispenso, ut intèr se publicè, & servata forma Tridentini, contrahant*, possint nihilominùs renovare consensum intèr se sine Parocho, & testibus, si jam priùs contraxerant coràm illis? Respondent affirmativè Silvius hic q. 45. art. 2. Pontius, Sporer, & alii: quia forma Concilii, quam intendit dispensatio, jam servata est, nec ipsi attentarunt aliter contrahere, quàm coràm Parocho, & testibus.

DIGRESSIO HISTORICA.

Utrùm intèr B. Virginem, & S. Josephum fuerit verum Matrimonium?

Ad Art. 5. Præcedentis Dissert.

Dico. (*3. p. q. 29. art. 2. o.*) Intèr B. Virginem, & S. Josephum fuit verum matrimonium. Est communior, & verior.

Prob. ex Scriptura. Matth. 1. dicitur: *Jacob genuit Joseph virum Mariæ.* Item: *Cùm esset desponsata Mater ejus Maria Joseph.* Item: *Joseph vir ejus.* Et, *noli timere accipere Mariam conjugem tuam.* Luc. 2. Joseph ascendit in Bethleem *cum Maria desponsata sibi uxore prægnante.* Confirm. ex verbis Virginis Luc. 2. sic alloquentis Filium: *Pater tuus, & ego dolentes quærebamus te.* Item verbis ejusdem Evangelistæ: *Erant Pater ejus, & Mater mirantes.* Non sic locuta fuisset Mater filio, nec Evangelista fidelibus, nisi Joseph fuisset Mariæ conjux. Confirm. iterùm ex eo, quòd Judæi vocabant Jesum filium Joseph, filium fabri, & Joseph patrem ejus: hujus autèm Judæorum opinionis, tametsi falsæ, alia ratio non fuit, quàm quia notum erat Joseph, & Mariam esse verè conjuges; alioquin Judæi Christo indubie exprobrassent, ipsum ex fornicatione esse natum.

Prob. ex Patribus. S. Ambrosius libr. de institut. Virginis c. 6. contrà id, quod objiciebatur tunc, & etiàm nùnc objiciatur, intèr B. Virg. & Joseph non fuisse verum conjugium; quia intèr eos non intercessit copula carnalis, dicit: *Nec illud moveat, quod ait, quia Joseph accepit conjugem suam; cùm enim initiatur conjugium, tùnc conjugii nomen adsciscitur. Non enim deflloratio Virginitatis facit conjugium, sed pactio conjugalis. Deniquè, cùm jungitur puella, conjugium est, non cùm virili admixtione cognoscitur.* S. Aug. libr. 5. cap. 12. adversùs Julian. qui dicebat Mariam fuisse conjugem Joseph in hominum opinione tantùm, sicùt Luc. 3. dicitur de Christo, quòd putabatur Filius Joseph, sic arguit: *Numquid & Angelus loquens unus ad unum contrà conscientiam & suam, & ipsius, cui loquebatur, secundùm opinionem potiùs, quàm secundùm veritatem, fuerat locuturus, qui ei dixit: noli timere accipere Mariam conjugem tuam?... Dicit autem Lucas Evangelista de Domino, quòd putabatur Filius Joseph, quia ità putabatur, per ejus concubitum genitus crederetur. Hanc falsam voluit removere opinionem, non Mariam illius viri negare conjugem, contrà Angelum testem.* Eamdem veritatem asserit Aug. variis in locis serm. 63. de diversis libr. 1. de nupt. & concupisc. cap. 11. libr. 2. de consensu Evang. c. 1. & alibi. Similitèr alii Patres.

Huc accedunt rationes (*Ib. art. 1. o.*), proptèr quas congruebat, ut Christus nasceretur ex Virgine desponsata. Duodecim enumerat S. Thom. quarum præcipuæ sunt 1. ut per genealogiam Joseph, cui Maria erat cognata, origo quoquè Mariæ monstraretur. 2. Ne ipsa Virgo, si extrà matrimonium filium haberet, infamaretur tamquàm fornicaria, aut etiàm lapidaretur secundùm legem Deut. 22. & filius ejus tamquàm ex fornicatione natus pro Messia non reciperetur. 3. Ut B. Virgo fugiens in Ægyptum haberet solatium; atque indè revertens ipsa, & Filius haberent obsequia, & subsidia paterna. 4. Ut ejus partus celaretur diabolo, dùm occasione matrimonii deceptus putat illum non de Virgine, sed de uxore natum; quamvis enim potuisset discernere intèr Virginem, & corruptam, attamèn, vel id ex divina dispensatione non fuit permissum, vel ad singula in rebus humanis non sempèr attendit.

Obj. 1. ex Scriptura. Matth. 1. Luc. 1. & 2. Maria Virgo dicitur tantùm *desponsata Joseph*: ergo non erat conjugata. Item ibid. Joseph cùm invenisset Mariam habentem in utero, *voluit occultè dimittere eum.* Juxtà verò Deuter. 24. vir non poterat dimittere uxorem, nisi dato illi libello repudii: ergo Joseph non habebat Mariam pro uxore. R. ad 1. juxtà morem Scripturæ ii dicuntur sponsi, & sponsæ, qui, quamvis per verba de præsenti sint conjuncti, nondùm tamèn sunt carnalitèr commixti: sic etiàm nos loquimur, dùm in nuptiarum celebratione vocamus conjunctos sponsum, & sponsam. Undè Luc. 2. Joseph dicitur ascendisse in Bethleem *cum Maria sibi desponsata uxore*; ex quo manifestum est, fuisse eamdem simùl desponsatam, & uxorem. Ad 2. libellus repudii serem, ut illi faceret potestatem alteri nubendi; non autèm Joseph volebat dimitterre uxorem, ut ipse aliam duceret, & illi permitteret alium ducere. Sed volebat eam occultè dimittere quoad habitationem tantùm: cùm enim videret illam fœtam, & causam ignoraret; & aliundè perspectam haberet ejus pudicitiam, noluit eam traducere ut adulteram: voluit tamèn occultè se ab ea separare, ne fortè, si vi illata, aut aliqua ratione sibi incognita, fuisset imprægnata, eam retinendo aliquam infamiam incurreret.

Obj. 2. ex SS. Patribus. Multi Patres dicunt, Mariam manisse innuptam, & non fuisse uxorem Joseph. Epiphanius hæresi 78. *Desponsata*, inquit, *fuit Maria, non nupta*; & *videbatur uxor, & non erat.* Hieron. contr. Helvid. & in c. 1. Matth. ad hæc verba, *Jacob genuit Joseph virum Mariæ*, ait: *Cùm virum audieris, suspicio tibi non subeat nuptiarum, sed recordare consuetudinis Scripturarum, quòd sponsi viri, & sponsæ uxores vocantur.* Aug. Serm. 17. de temp. de B. Virg. scribit: *Concepit Virgo, antequàm sponsum haberet, parit antequàm nubat.* Greg. in Evang. libr. 2. hom. 26. de Joseph ait: *Qui tamèn ad ejus* (Mariæ) *nuptias non pervenit*: ergo. R. SS. Patres propugnantes contrà Hæreticos Virginitatem Mariæ in his & similibus sententiis vocare nuptias, consummationem matrimonii; & nuptas, seu uxores, jam viro cognitas; sicut innuptas, & sponsas vocant, quæ, licèt sint matrimonio junctæ, nondùm tamèn sunt cognitæ viris. Undè Epiphan. loco cit. dicit, quòd Virgo non fuerit uxor Joseph; *Quatenùs nullam cum eo habuit corporis copulationem*: & Hieron. *quatenùs oscula amplexusque non miscuerunt, nec rem egerunt nuptiarum.* Idem censendum de aliis Insuper sermo laudatus de tempore non est Augustini.

Obj. 3. Secundùm communem opinionem B. Virgo emiserat votum castitatis, antequàm desponsaretur Joseph; atqui stante ejus voto non poterat matrimonium inire: ergo. R. hujus argumenti solutio patet ex art. 5. præced. Dissert. Sive ergo B. Virgo antè desponsationem voverit castitatem conditionatè tantùm, ut sentit Auctor 3. p. q. 28. art. 4. sive absolutè, ut volunt alii, votum ejus non repugnabat matrimonio; quia matrimonium, ut diximus, consistit in traditione potestatis in mutua copora, quæ potestas potest separari ab usu. Solus autèm usus repugnat voto castitatis. (*In 4. d. 30.*) Cùm itaquè B. Virgo sciret ex divina revelatione, & instinctu, quòd usus numquàm sequeretur, potuit sine læsione voti, etiamsi absoluti, tradere potestatem sui corporis Josepho, & acceptare potestatem illius, sicque facere verum matrimonium.

Petes, utrùm Matrimonium intèr Virg. & Joseph fuerit perfectum? R. fuisse perfectum perfectione essentiali, quæ consistit in mutua traditione, & acceptatione potestatis in corpora. Defuit autèm illi aliqua perfectio accidentalis, nempè copula carnalis, per quam significaretur unio Christi cum Ecclesia per naturam: sed non erat opus hìc illa significatione, quia in illo matrimonio res ipsa erat exhibenda, scilicèt Verbi Incarnatio, per quam conjungitur Ecclesiæ secundùm naturam.

DISSERTATIO IV.

DE BONIS ET ACTU MATRIMONII.

D. Th. Q. 49. & 64.

ARTICULUS I.

De bonis Matrimonii.

EX Aug. & aliis Patribus impugnantibus Hereticos, qui negabant nuptias esse licitas, inductum est in scholas nuptias per quædam bona excusari, ideòque esse licitas. (*Suppl. q. 49. art. 4. o.*) Excusatio hic non sumitur ex parte agentis, ut cùm quis agit, quòd est per se malum, excusatur per ignorantiam, aut inadvertentiam; sed ex parte actûs, quatenùs fit bonus, & licitus. Tria assignantur (*Ibid. art. 2. & in resp. ad arg.*) Matrimonii bona, *Proles, Fides*, & *Sacramentum*. Per *Prolem* non intelligitur sola ejus procreatio, sed etiàm ejus educatio, & religiosa institutio. Per *Fidem* intelligitur fidelitas, quam conjuges sibi invicèm debent, sic ut neuter comparti petenti debitum deneget, nec alteri commisceatur. Per *Sacramentum* intelligitur firmitas, & indissolubilitas, quam habet ex sacra significatione. Quamvis enim vinculum matrimonii sit ex se indissolubile, ut dicemus; ex hoc tamèn quòd Deus ipsum instituit ad significandum conjunctionem Christi cum Ecclesia, majorem habet firmitatem, & indissolubilitatem. Undè hæc tria bona reperiuntur etiàm in Matrimoniis Infidelium; ordinantur enim ad prolem, obligant ad fidem, habent & aliquam sacram significationem.

Dico. (*Ibid. art. 1. & 2.*) Convenientèr assignantur tria bona, *Proles, Fides, Sacramentum*, quibus excusatur matrimonium. Prob. (*Ibid.*) Nemo sapiens debet jacturam aliquam sustinere, nisi pro aliqua recompensatione alicujus æqualis, vel melioris boni; atqui in matrimonio plures incurruntur jacturæ, plura damna, & incommoda, quæ his tribus bonis assignatis compensantur: ergo. Prob. Min. Tria potissimùm damna, & incommoda incurruntur in matrimonio: primum libido, & ex ea resultans detrimentum usûs rationis, debilitatio corporis, & sensuum obtusio; & hoc damnum compensatur bono prolis, seu procreatione liberorum, quibus genus humanum propagatur, & Deus perpetuò colitur. Secundum damnum est sollicitudo molesta placendi comparti, suscipiendi, concipendi, parturiendi, educandi proles, & rebus familiæ providendi; & hoc damnum compensatur bono fidei, qua alter alteri tenetur reddere debitum, nec potest alteri commisceri. Tertium damnum est perpetua quædam subjectio, seu servitus, qua vir uxori, & uxor viro obligatur; & istud damnum compensatur bono Sacramenti, id est, vinculi indissolubilis, quo conjuges repræsentant conjunctionem Christi cum Ecclesia, tenenturque se invicèm diligere, sicùt Christus dilexit Ecclesiam. Sumitur enim hìc Sacramentum, ut dictum est, pro vinculo indissolubili matrimonii, quod est res, & Sacramentum. Quamquàm etiàm multò magis compensetur hoc damnum bono Sacramenti propriè sumpti pro signo efficaci gratiæ, quatenùs sanctificat conjuges, eis confert auxilia supernaturalia ad se mutuo diligendum, præstandaque suavitèr & fideliter usquè ad finem vitæ cætera munia, & onera matrimonialia.

Dices. Vel matrimonium est de se bonum, & sic non indiget magis excusari, quàm alia bona, vel est malum, & sic nulla excusatio sufficit, vel est indifferens, & neque sic opus habet excusatione, quemadmodùm, nec aliæ res indifferentes, ut ambulare, loqui, &c. ergo. R. (*Ib. art. 1. ad 2.*) Matrimonium esse simpliciter, & absolutè bonum, ideòque reverà nullis bonis extrinsecis indigere, quibus honestetur, quomodò ea, quæ sunt indifferentia, aut in malum sonantia de se non bona possunt honestari. Quia tamèn secum adfert multa incommoda, indiget illis bonis, quæ vocantur bona matrimonii, quæ quidèm sunt de ratione ipsius, quantùm nempè ad intentionem, si non contrahentium, saltèm instituentis matrimonium; & hoc sensu dicitur excusari, & honestari per ea quasi per sua essentialia, & causantia in illo honestatem, quæ ipsi secundùm se competit.

Inferes. Ergo omnia illa, quæ sunt ex se bona, possunt etiàm dici excusari, & honestari per sua essentialia, & intrinseca. R. N. Cons. Quia alia bona non sempèr secum adferunt speciem turpitudinis, nec tot, & tanta incommoda, quæ compensari indigeant, sicùt matrimonium. Undè cum majori proprietate dicitur illud excusari, & honestari per sua bona quàm aliæ res, seu actus boni.

ARTICULUS II.

De actu Matrimonii.

§. I. *Utrùm actus conjugalis excusetur per bona Matrimonii.*

QUamvis Diss. 1. hujus Tract. art. 2. §. 3. jam probaverimus, actum matrimonii esse licitum, & posse esse meritorium: occasione tamèn bonorum matrimonii hìc adhùc brevitèr inquirimus cum Auctore, àn & quomodò per ista bona excusetur. Undè

Dico. Actus matrimonialis sic excusatur per bona assignata, ut sit bonus, & possit esse sanctus. Ratio 1. partis; quia per bonum prolis habetur intentio debiti finis, per bonum fidei habetur debita materia; & per hæc actus recedit a duobus extremis, mollitie, & fornicatione, intèr utrumque tenens medium, sicque constituitur in ratione virtutis moralis, quæ consistit in medio. Ratio 2. partis est; quia indissolubilitas, quæ dicitur Sacramentum, ex divina institutione significat conjunctionem Christi, & Ecclesiæ in carne, in gratia, charitate, & gloria. Si ergo conjuges adjuti gratia intendant in actu matrimonii hunc finem, scilicèt procreare prolem non solùm ut filium hominis naturalem, sed ut Ecclesiæ colonum, filium Dei adoptivum, & cœlestis Regni hæredem, religiosa educatione perficiendum, actus matrimonii non solùm erit bonus generali ratione virtutis, sed etiàm sanctus, & meritorius.

Dices 1. Qui sustinet damnum majoris boni proptèr minus bonum, peccat; quia inordinatè agit; atqui bonum rationis, quod læditur in ipso actu conjugali, est majus, quàm hæc tria bona conjugum: ergo prædicta bona non sufficiunt ad excusandum, &c. R. D. Maj. (*Ib. art. 4. ad 1.*) Qui sustinet damnum majoris boni quoad habitum, proptèr minus bonum, peccat, C. Maj. Qui sustinet damnum majoris boni, quoad actum brevem, proptèr &c. N. Maj. Non enim est inconveniens, quòd quandoquè aliquis actus, qui est melior secundùm genus suum, tantillum patiatur eclypsim proptèr minus bonum, quod est permanentius, & ad perpetuitatem boni communis necessarium: sic licèt quandoquè dormire, quandoquè ab actu contemplationis vacare, ut vacetur activæ vitæ. Jam autèm damnum rationis, quod homo incurrit per actum matrimonii, non est per modum habitûs, sed per modum actûs transeuntis.

Inferes. Ergo paritèr licebit se inebriare ad recuperandam sanitatem. R. N. Illationem. Disparitas est 1. Quod se inebriare secundùm se sit malum, consequentèr nullo bono fine cohonestandum; non sic actus matrimonialis. 2. Ebrietas neque a Deo, neque a natura est ordinata ad recuperandam sanitatem, sicùt actus matrimonii est ordinatus ad generandam prolem. 3. In ebrietate totalitèr absorbetur ratio, & auferitur potentia proxima ad illam pro nutu recuperandam, non sic in actu matrimonii. Vide plura de hoc arg. Diss. 3. de Temperantia art. 3.

Dices 2. Hæc bona efficere non possunt, quominùs delec-